

Mirco Reimer-Elster

Sydslevigeren, der blev opgraderet
til at arbejde med Tyskland

Side 6

Tema:
Mindretallets politiske
stemme står stærkt efter 75 år

Side 14

Nederlaget
i 1864 spøger
stadig

Side 28

Besøg på sydslesvigernes
kollegie i København

Side 42

Foto: Iben Gad

Mellem dansk og tysk

Mirco Reimer-Elster, USA-analytiker og Genau-vært med mere, er blevet kaldt både 'Speck-Däne' og 'pølsetysker'.

6

- 4 **Nyt fra grænselandet**
- 5 **Ny national identitet**
Leder af Peter Skov-Jakobsen, formand for Grænseforeningen.
- 6 **Opgraderet til at lave Tyskland**
- 14 **SSW har altid kæmpet for hele regionen**
- 20 **SSW står stærkere end nogensinde**
- 26 **Ny generation tror på SSW – også i fremtiden**
- 28 **Regnen efter 1864 stilner kun langsomt af**
Nederlaget præger stadig vores selvforståelse, siger historikeren Jens Lei Wendel-Hansen, som har skrevet bogen 'De træer, de drypper endnu – 1864 i dansk politik'
- 38 **1864 har betydet alt for højskolerne**
Nation, folk og sprog havde stor betydning for opbygningen af den danske nationalstat

TEMA: Mindretalspolitik i 75 år

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) har været det danske mindretals stemme i 75 år, og partiet har aldrig stået stærkere. Læs om fortid, nutid og fremtid.

14

Foto: Grænseforeningen

FOKUS: 1864

Nederlaget i 1864 bliver stadig brugt i den politiske debat, og det har betydet alt for højskolerne. Interview med historiker Jens Lei Wendel-Hansen om det danske traume og med professor emeritus Ove Korsgaard om højskolernes historie.

28 og 38

Foto stillet til rådighed af Rødding Højskole

41 Grænseforeningen er (også) til for medlemmerne

Kommentar af Grænseforeningens direktør, Hanne Sundin.

42 Et frirum for unge sydslesvigere

Arveprins Knuds Kollegium på Frederiksberg har huset studerende fra mindretallet i 70 år

47 Folk skal vide, vi eksisterer

Mød Mogens Larsen, formand for Grænseforeningens lokalforening i Ringsted

49 Det sker i lokalforeningerne

52 Tysk politiker modtager mindretalspris

Foto: Lars Salomonsen

Flensborg Roklub, hvor Lars Christiansen er formand, er en del af de mange klubber og foreninger under Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU).

Aktiviteter for unge i 100 år

Der er fortsat et par jubilæer tilbage at fejre i grænselandet, selvom den helt store markering, 100-året for Genforeningen, eller grænsedragningen, som mindretallene kalder begivenheden, for længst er overstået. Navnlige kan Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU) i år fejre sit 100-årsjubilæum, hvilket blev markeret ad to omgange i september med en legedag og en festdag. "Man mødes om noget, man har interesse for på dansk. Man mødes om emnet og dankheden. Det kan være teaterbesøg, kreative sysler, roning, badminton, folkedans. Måske også en læsekreds om Grundtvig", forklarede Anders Kring, SdU-direktør, i en tidligere udgave af magasinet Grænsen, om kernen i SdU-arbejdet.

Sydslesvigere til fest

Prins Christian fejrede sin 18-års fødselsdag den 15. oktober, og her var to unge sydslesvigere med, selvom det ikke var tiltænkt til at begynde med. Det var de to gymnasieelever, Ida Johanne Lück, der også er en del af Grænseforeningens Elevambassadører, fra A.P. Møller Skolen i Slesvig, og Joshua Olesen fra Duborg-Skolen i Flensborg, der repræsenterede det danske mindretal i Sydslesvig.

Snydt for kaffebord

Forfatteren Helle Helle er aktuel med bogen 'Hafni Fortæller', der handler om den 48-årige Hafni, som vil skilles. Hun tager på en såkaldt smørrebrødsrejse og besøger her også Sønderjylland for at opleve det berømmede sønderjyske kaffebord. Desværre må en receptionist skuffe Hafni med beskeden om, at kaffebordet på Den Gamle Kro i Gråsten kun finder sted hver anden søndag, og ikke den søndag Hafni befinder sig i området.

VED GRÆNSEN

Hvordan er det at bo i et grænseland?

Aenna Stifter

"Jeg bor i Harreslev sammen med min mor, der er fra Sydslesvig, og min far, der er fra Bayern. Det er min mors side af familien, der har rødder i mindretallet, og min morfar er fra Danmark."

"Jeg krydser grænsen mindst en gang om ugen, fordi jeg går til svømning i Bov. Det er jeg glad for, og jeg synes også selv, at jeg er ret god til at svømme. Jeg synes, det er vigtigt at tro på sig selv."

"Jeg laver podcast, fordi jeg godt kan lide at snakke og spørge ind til andre folk og blive klogere på, hvem de er, og hvad der interesserer dem. Min mor siger altid, at når jeg bliver voksen, får jeg nok et job, hvor man skal tale meget, og det passer mig meget godt, tror jeg."

Aenna Stifter, 10 år, som går i 4. klasse på Harreslev-Kobbermølle Danske Skole, er en del af podcasten 'Ungdomslyd', der produceres af Harreslev Børne- og Ungdomshus, en af Sydslesvigs danske Ungdomsforeningers institutioner.

Magasinet *Grænsen* nr. 5/2023 85. årgang Udgiver Grænseforeningen, Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Ansvarig redaktør Poul Struve Nielsen, pn@graenseforeningen.dk, tlf. 2334 5509 Forside Iben Gad Layout Prik grafisk tegnestue Tryk Jørn Thomsen Elbo A/S Abonnement Grænseforeningen, info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063 Udgivelsesplan 2023 nr. 6: 14. december.

Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato. Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.

Læs magasinet *Grænsen* online www.graenseforeningen.dk/graensen. ISSN: 0903-2223

Ny national identitet

Af Peter Skov-Jakobsen
Formand for Grænseforeningen

Identitet er noget, vi taler en del om. Der er så meget, der blander sig i et menneskes identitet. Der skal mange farver og toner og ord til for at beskrive et menneske. Ethvert menneskeliv består af mange nuancer.

Nationalitet er en af de komponenter, der angår min identitet. Når jeg tænker over, hvem jeg er, kommer jeg ikke uden om, hvad det har betydet for mig, at dansk blev mit modersmål.

Hvad betyder det, at jeg har lært verdenshistorie ud fra danmarkshistorien. Inden jeg begyndte i skolen, var jeg blevet kodet af den kultur.

“

Nationalitet er en af de komponenter, der angår min identitet.

Hvad mon naturen og landskaberne har betydet, som jeg er opvokset i. Spejler de sig også i mig?

Nationaliteten betyder, at der er noget i kulturen og i sproget, i historien og i fortællingerne, som jeg bærer videre, fordi jeg enten ikke har fantasien til at bryde ud eller fordi det er så vigtigt, at det skal fortsætte.

Er nationaliteten statisk? Man får den tanke, når man er i nærheden af mennesker, der hævder meget skarpe grænser. Historien kan efterlade os med en vrede mod en nation, som man har været i krig med eller som på anden måde har ydmyget ens liv.

Hvis min far havde været med på D-dagen i 1944 og havde skullet kæmpe sig hen over stranden, eller hvis min mor havde været i Prag i 1968 i august måned og havde været med til at kæmpe mod de sovjetiske styrker, havde min nationalfølelse nok været præget af de kampe.

Min nationalfølelse er præget af, at engang var der en aggressiv nabo syd for grænsen. Tyskland tyranniserede Europa og hævdede sin magt ved alle mulige modbydelige metoder. Når man er født i 1959, er man også skrevet ind i den historie.

Alligevel vil jeg hævde, at min nationalitet er på vandring og er præget af andre udviklinger. I skolen har jeg lært andre sprog. Et par af dem er døde, men man læste om levende mennesker på de sprog. Man læste om eksistensens evige problemer.

Jeg lærte også andre europæiske sprog og fik kultur og sociale forhold ind på livet.

1989 vil altid stå som et befrielsesår for mig. En forbandelse af diktaturer brød sammen. Mennesker kunne endelig sige, hvad de mente.

Når jeg ser ned over min uddannelse, indrømmer jeg, at jeg er en europæisk borger, der har lært af mange europæiske traditioner, altså andre nationale traditioner.

Jeg lever ikke med frygten for Tyskland. Den gamle kolde krig er også forbi (men jeg kan godt frygte den nye). Jeg er ikke et øjeblik i tvivl om, at min nationale identitet er dansk, men den er også europæisk, og eftersom jeg lever i en kompliceret verden, er der også træk, der gør mig til verdensborger.

Min nationalitet lukker mig ikke inde, men åbner for horisonterne, og det den øvrige menneskehed erfarer. Jeg oplever det alt sammen fra mit hjertes hjem på jorden – og samtidig forstår jeg mennesker, der bor langt fra mig, og hvis liv jeg oplever på afstand. 🍷

Opgraderet til at lave Tyskland

Af: Poul Struve Nielsen
Foto: Iben Gad

Denne udgaves sydslesviger i Danmark, Mirco Reimer-Elster, er blevet kendt som USA-analytiker på TV 2. Han havde ikke regnet med at skulle beskæftige sig med det Tyskland, han er vokset op i. Men han har lavet Tyskland-indslag på tv, forfattet en samtalebog om Tyskland og er blevet vært for Radio4s radioprogram om Tyskland, Genau. Så han er en af danskernes vigtigste kilder på Tyskland, hvor han ikke synes, det danske mindretal behøver at lade, som om det er mere dansk end danskerne. ➤➤

Efter at have givet mig et gæstesilt og brugt sit personalekort på at få mig gennem indgangen, byder Mirco Reimer-Elster på kaffe. Der er frit valg mellem alle specialiteter, så med en cappuccino i hånden går turen op ad det store trappeparti mellem de hvide svalegange under et glastag, som kaster masser af lys ned gennem bygningen hos TV 2 i København.

Vi passerer forbi et studie, hvor der ser ud til at blive sendt live fra. Mirco Reimer-Elster har efterladt sin computer ved et lyst bord, som er placeret ud for nogle små samtalebåse på en af de øvre svalegange. Her har vi sat os for at tale om at være sydslesviger i Danmark, hvor han bor på Frederiksberg sammen med sine kone og deres fire børn.

Mirco Reimer-Elster er efterhånden blevet et kendt mediemenneske, som er blevet interviewet til en række medier. Han er søn af en enlig mor og kassedame fra Slesvig. Han har gået på Hiort Lorenzen-Skolen i Slesvig og har taget sin studentereksamen fra Duborg-Skolen i Flensborg. Siden har han studeret i København, Leeds, New Haven og Firenze. Han er uddannet i historie og amerikanske studier. Og han har i skrivende stund lige afleveret sin Ph.d.-afhandling om Tyskland under Den Kolde Krig.

Professionelt deler han sin tid mellem at være USA- og Tysklandanalytiker på TV 2, klummeskribent for Jyllands-Posten og radiovært på kulturprogrammet 'Only in America' og det eneste ugentlige danske radioprogram om Tyskland, Radio 4's 'Genau'. Privat er han sommetider dansk, sommetider tysk.

Når man taler med ham, virker han sådan set ret dansk. Når han bliver interviewet, italesætter han ofte sig selv som tysker.

"Det er noget, jeg har fået ørerne i maskinen for. Det er lidt 'damned if you do, damned if you don't'. Når man siger, man er tysker, bliver man spurgt: 'Hvorfor taler du så godt dansk?' Når man siger, man er sydslesviger, spørger folk: 'Hvad er det?' Sydslesviger er måske det mest retvisende. Eller: 'Tysker og kommer fra det danske

mindretal.' Men det overrasker mig, hvor stor uvidenheden er i Danmark", siger han.

Bog om Tyskland

Efterhånden må han vel siges at være en af dem, der har gjort mest for at øge danskerens viden om Tyskland. Den sydslesvigske baggrund er også kommet med i samtalebogen 'Skønhed og skræk – to generationer på rejse i Tyskland', en bog hvor Tyskland forklares vidende og humoristisk i samtaler, der bygger på modsætninger mellem den erfarne dengang 78-årige mangeårige udlandsreporter Ulla Terkelsen og den dengang 36-årige analytiker, hvor de spiller på aldersforskel, forskel på dansk og tysk og fortsætter den rejse, de begyndte på, da TV 2 sendte dem rundt i Tyskland for at dække det tyske forbundsdagsvalg i 2021.

"Jeg mødte Ulla Terkelsen, og jeg var ikke imponeret på samme måde som en dansker, der havde fulgt danske medier hele livet, ville være over at skulle arbejde sammen med hende. For jeg er ikke vokset op med hende. Jeg spurgte: 'Hvorfor er du ikke gået på pension?' Hun svarede: 'Synes du, jeg burde være på pension?'"

Og det kan man jo ikke mene, Ulla Terkelsens arbejdsindsats taget i betragtning. Men aldersforskellen blev tydelig, da hun spurgte Mirco Reimer-Elster: 'Er du på sociale medier?'

"Jeg svarede: 'Ja.' Så svarede hun: 'Du skal ikke tro, du bliver berømt på det!'"

Mellem dansk og tysk

Berømte er de så begge to nu. Men berømmelsen ændrer ikke på, at Mirco Reimer-Elster må forholde sig til at være både dansk og tysk.

"Mine forældre taler ikke dansk, men min bedstemor har også gået i dansk skole. Så mit danske var et skolesprog. I andre sammenhænge talte vi tysk med hinanden, det gjorde vi også i frikvartererne eleverne imellem på den danske skole. Men i Slesvig IF, hvor jeg spillede fodbold, var det genialt at bruge det danske sprog, når vi spillede kampe. Så kunne modstanderne ikke forstå, hvad vi råbte", fortæller Mirco Reimer-Elster, som både er blevet kaldt 'Speck-Däne' og 'Pølsetysker'. ➔➔

Barracks

*Mirco Reimer-Elster
har analyseret USA på
TV2 siden 2016.*

Så har man da et ben i hver lejr! Han er også fra en generation, hvor det danske mindretals børn kom på ferielejr. Han havde en værtsfamilie, som han var meget glad for på Bornholm. Men han blev kaldt 'Helmut Hitler' af de andre danske børn.

Før han tog til København og studerede, gjorde han sig lidt erfaringer med det danske samfund og arbejdsmarked som handicappedhjælper i Sønderborg. Her mødte han en dreng fra 9. klasse, som sagde: 'Du taler mærkeligt dansk'.

"Jeg troede, han mente accenten. Men det var mit skoledansk. Jeg havde slet ikke de kulturelle referencerammer. Jeg vidste

at kunne både dansk og tysk? Jeg brugte det danske meget lidt i Tyskland. I Danmark har jeg så til gengæld de sidste mange år ikke været tysk-tysk. Her bliver jeg efterhånden regnet for at være dansker."

Rundet af mindretallet

Og eftersom han også som voksen har levet i Flensborg med sin familie og haft sin datter i dansk institution i Sydslesvig, så forholder han sig selvfølgelig også stadig til det danske mindretal, han er rundet af.

"Det er en udfordring i mindretallet, som jeg ser det, at der er en gruppe toneangivende personer, som gerne vil have, at mindretallet groft sagt skal være mere danske end danskerne. Det skaber en ærgerlig dynamik. Da jeg blev student i 2007, var vi på en afsluttende tur til København. Der var nogle få, som skulle til en reception på Københavns Rådhus. Skolen havde valgt en håndfuld elever, som talte totalt flydende dansk. De ville bare have dem, der var fedest at vise frem, men som ikke var særlig repræsentative for vores årgang, endsige Sydslesvig" siger han.

Mirco Reimer-Elster mener, at man i mindretallet bør stå ved, at tingene er, som de er.

"Det er min kæphest, at meget altid har været skjult, nok for at sikre tilskuddet. Et spil for galleriet så at sige. Men de mennesker, der sidder i Sydslesvigudvalget, ved jo godt, hvordan det forholder sig i Sydslesvig. Det nytter ikke at skjule, at folk taler meget tysk. Man skal jo være døv for at ikke at konstatere og høre det åbenlyse."

"Jeg er uenig med dem, der siger: 'Hellere et mindre, men ægte mindretal'. Det hænger ikke sammen, at magtfulde dele af mindretallet, som går op i rummelighed og tolerance fra flertalssamfundet, er så intolerante og diskriminerende overfor de mange forskellige facetter af det danske mindretal."

"Jeg er ikke spor bekymret for mindretallets fremtid, så længe man ikke går i Nordkorea-modus og lukker sig om sig selv. Jeg vil til enhver tid slå et slag for, at man også modtager mennesker uden tidligere tilhørsforhold i mindretallet med åbne arme. Jeg er total ligeglad med, om du er kommet til Sydslesvig fra Bayern i går og ikke taler et ord dansk (eller ordentligt tysk for den sags skyld) eller

“

Jeg vil til enhver tid slå et slag for, at man også modtager mennesker uden tidligere tilhørsforhold i mindretallet med åbne arme.

Mirco Reimer-Elster

ikke, hvem Nik & Jay var. Samtidig bliver jeg af mine tyske venner kaldt 'the fake German'. For jeg har aldrig været i en tysk institution. Fra børnehaven til universitet har jeg været i danske institutioner. Jeg har ingen tysk uddannelse overhovedet. Men jeg har været pragmatisk og hele tiden overvejet: 'Hvordan kan jeg mest praktisk bruge det

har boet i Sønder Brarup og talt dansk i flere generationer. Velkommen til! Det danske har heldigvis vist sig at have en stærk tiltrækning på tyskere i grænselandet, og det vil jeg meget hellere fokusere på end snakke om angivelige ægte og uægte mindretal. Jeg vil gerne have et ærligt og et åbent mindretal, og den største cadeau, som man efter min mening kan give til et andet land, nemlig Danmark, er da at vokse op i sit hjemland, Tyskland, og aktivt vælge det danske til!”

Opgraderet

Således rustet med danskhed var det også i Danmark, Mirco Reimer-Elster valgte at gennemføre sin uddannelse og arbejde for en karriere. I begyndelsen handlede det ikke om Tyskland, men om USA, som er hans helt store fascination.

“Jeg plejer at sige med et glimt i øjet, at jeg er blevet opgraderet til også at lave Tyskland. Jeg er uddannet i historie og amerikanske studier. Min store faglige interesse er USA. 11. september 2001 var den formative begivenhed for mig. Den blev, hvad 1989 blev for Lykke Friis’ generation”, siger han med henvisning til en anden Tysklandsekspert, den tidligere klima- og energiminister og nuværende direktør for Tænk tanken Europa, som er født i 1969.

Hun repræsenterer altså en generation, der i deres ungdom oplevede Berlinmurens fald og voksede op med tro på et bedre, fredeligt, samlet og demokratisk Europa, som kunne vise vejen for resten af verden.

“Betydningen af 11. september gik først op for mig meget senere. Jeg var 15-16 år dengang og så det lige i tv den dag, så var jeg hurtigt ude at spille fodbold. 2000’erne var mildest talt ikke et fedt årti. Det var præget af et meget pessimistisk syn.”

“Min interesse for USA blev for alvor vækket med Obamas valg i 2008. Der er også sket meget siden. I 2024 står vi overfor en valgkamp med en, der er 80 år gammel, og en, der er fire gange sigtet, blandt andet efter at have opildnet til et stormløb på Kongressen, der kostede mindst syv menneskeliv”.

I dag er Mirco Reimer-Elster en anerkendt ekspert, både når det kommer til USA og

Tyskland. Men han har kæmpet for sit personalekort til TV 2’s redaktion i København.

På lønningslisten

“Jeg arbejdede gratis i tre år, når jeg leverede analyser på TV 2 News, og når jeg prøvede at tage det med betaling op, blev det ligesom slået hen. Så fik man at vide, at det var god reklame, og at man i øvrigt ikke aflønner kilder. På den måde mindede jeg mere om en universitetsansat ekspert, der med udgangspunkt i sin faglighed bliver bedt om at analysere situationen og ikke kan forvente betaling for sit arbejde. I realiteten stod jeg så til rådighed for TV 2 i så stor stil, at man i mediebranchen nok havde en formodning om, at jeg var ansat på TV 2 og en form for medarbejder. I realiteten var jeg gratis arbejdskraft.

“Det skaber selvfølgelig en dominoeffekt i mediebranchen, som er meget usund og resulterer i en form for løndumping. Eller som en kollega, som jeg talte med op til præsidentvalget i 2020, formulerede det: “Hvis folk som dig, som er dygtige til at formidle, gør det gratis, hvordan skal vi andre så kunne leve af det?” ➡➡

Tyskland

Radio4 sender programmet ‘Genau’ om Tyskland hver søndag fra klokken syv til otte. Hvis man ikke er så morgenfrisk om søndagen, kan den streames fra Radio4’s app og hjemmeside eller hvor, du ellers henter dine podcasts. Radio4 skriver på hjemmesiden om programmet: ‘Tysk sport, gastronomi, politik, musik, film og tv-serier – Tyskland byder på alt fra Bundesliga og Babylon Berlin til Siemens og Scholz. I kraft af sit tyske ophav sørger vært Mirco Reimer-Elster for, at Genaus lyttere hver uge kommer helt ind under huden på vores store nabo mod syd.’ Desuden er Mirco Reimer-Elster TV2’s Tysklandsekspert, og han har udgivet samtale- og rejsebogen ‘Skønhed og Skræk’ (Forlaget 28B, pris: 299 kroner) fra en tur gennem Tyskland med TV2-kollegaen Ulla Terkelsen.

Nu har Mirco Reimer-Elster for længst fået en aftale med TV 2, som han er tilfreds med.

“Mit Ph.d.-stipendiat finansierede på sin vis i mange år mit gratis analytikervirke, hvilket selvsagt ikke var meningen. I hvert fald indtil præsidentvalget i 2020, hvor TV 2 hyrede mig som fast USA-analytiker. Efter

valget i 2020 sagde flere: ‘Du har fået dit store gennembrud’, og jeg tænkte bare ‘ja, på lønkontoen måske, men jeg har altså analyseret amerikansk politik for TV 2 siden 2016 og været på skærmen hundredvis af gange, før jeg fik betaling for det’. Men jo, jeg var da blevet TV 2’s primære analytiker, når det handlede om

USA, og det er selvfølgelig et fantastisk job, når man rent faktisk får løn for sit arbejde”.

Men det lå fjernt for USA-eksperten at skulle beskæftige sig professionelt med Tyskland.

“Jeg havde aldrig tænkt at skulle arbejde med Tyskland. Min chef på TV 2 spurgte mig i foråret 2021, om jeg ikke ville være Tyskland-analytiker, hvortil jeg i første omgang takkede nej og kom med en række andre, i min bog mere kvalificerede bud. De var dog ‘for tyske’, måtte jeg forstå – hvilket vist var synonym med kedelig – så det endte med, at jeg også blev Tyskland-analytiker, og som noget af det første sagde, at Olaf Scholz ikke ville blive kansler, ellers ville jeg gå fra Hamborg til München. Den gåtur har jeg stadig til gode”, fortæller Mirco Reimer-Elster med et grin.

Han var nu så rigeligt også Tysklands-ekspert, og ikke kun fordi han kommer fra den anden side af grænsen. Allerede, da han brød igennem som USA-ekspert, arbejdede han som forsker med Tyskland og Den Kolde Krig.

“Jeg var i Firenze på Europauniversitetet i forbindelse med min Ph.d. Jeg kunne søge et tysk stipendium grundet mit tyske pas eller et dansk stipendium, fordi jeg havde en særlig tilknytning til Danmark og var blevet universitetsuddannet her. Men da jeg havde børn, kunne jeg ikke tage til Firenze og få det til at løbe rundt på et tysk stipendium, så jeg søgte kun det danske stipendie og fik det højest overraskende. Mine tyske kolleger

USA

Mirco Reimer-Elster er USA-analytiker på TV 2, så efterhånden som vi nærmer os det næste præsidentvalg, vil han blive en stadig flittigere gæst i studiet. Desuden har han en fast ugentlig klumme i Jyllands-Posten. Også når det kommer til USA er han med i et radioprogram på Radio4, som præsenterer programmet således: ‘Only in America’ er Danmarks eneste program dedikeret udelukkende til amerikansk kultur. Hver torsdag giver kulturjournalist Frederik Dirks Gottlieb og USA-analytiker Mirco Reimer-Elster dig perspektiv på tidens aktuelle og mest debatskabende kulturhistorier fra USA. Programmet sendes hver torsdag klokken 14-15 og kan streames fra Radio4’s app og hjemmeside eller hvor, du ellers henter dine podcasts.

var misundelige. Jeg var tysk statsborger som dem, men jeg fik dobbelt så meget i stipendium, fordi det var dansk. Det var dér, jeg blev til 'the fake German.' ”

Tyskere og danskere

Når det kommer til stykket, synes Mirco Reimer-Elster ellers selv, at han har fået det bedste af to verdener. Han har i Flensborg stiftet bekendtskab med de danske børneinstitutioner. Men i København er valget faldet på den tyske skole.

“Min kone er dansk, og mine børn har kun dansk pas. Men de vokser op tosprogede. Min ældste datter går i første klasse på den tyske skole, Sankt Petri Skole. Hun har gået i Dansk Tysk Børnehus på Frederiksberg. Nogle vil sige, at Sankt Petri Skolen er for tysk, andre vil sige, at den er for lidt tysk. Der er nogle forældre, som kommer fra Tyskland af arbejdsmæssige grunde med børn, der kun kan tysk. Der er børn, som ikke kan tysk, når de starter, og der er blandingsfamilier som vores. Jeg er meget positivt overrasket. Uden Skt. Petri vil det næsten være umuligt at fastholde det tyske sprog, når vi taler dansk derhjemme. På den måde er jeg nu blevet del af to mindretal, både et dansk og et tysk.”

Professor emeritus Ove Korsgaard siger i en anden artikel her i magasinet, at forholdet mellem danskere og tyskere har udviklet sig fra fjende til broderfolk. Mirco Reimer-Elster er ikke enig

“Jeg vil ikke bruge ordet broderfolk. Jeg er blevet mest konfronteret med mit tyske

opdrag, efter jeg er kommet til Danmark”, siger han.

“Og i øvrigt er uvidenheden i Danmark dertil for stor og interessen for Tyskland fortsat for begrænset. I den forstand er Tyskland nok snarere en stedbror.”

I en fredagsbar på historiestudiet på Københavns Universitet blev han spurgt af en jævnaldrende medstuderende, om han ikke skammede sig over at være tysker.

“Først forstod jeg ikke spørgsmålet. Så tilføjede han: ‘På grund af det, dit folk har gjort.’ Jeg syntes, det var en underlig ting at sige til en tysker, der er født i 1986. Men jeg fik vist svaret, at det var godt, han læste historie, for så kunne det være, han blev klogere”.

“Skal man se rent analytisk på det, så er der også en varm kartoffel i Sønderjylland med de mange tyskere, der flytter til. I løbet af sommeren var der f.eks. en kronik i Jyllands-Posten, hvori en journalist fra Aabenraa slog et slag for, at 'tysk tilflytning skal holdes i ørerne'. Det er vildt at læse i 2023. På den anden side er det mit indtryk, at ingen sønderjyske borgmestre tør stille sig op og sige, at der også er en frustration i dele af befolkningen over den tyske tilflytning, fordi der er et stort behov for en saltvandsindsprøjtning i form af tilflyttere. Samtidig rumsterer der nok en masse dårlige historiske minder ud over frygten for udfordringen ved integrationen, selvom der er brug for de tyske tilflyttere i Sønderjylland. Men man skal ikke undervurdere, at der er nogen, som er bekymrede”, slutter Genau-værten. 🍷

SSW har altid kæmpet for hele regionen

Af Martin Klatt og Jørgen Kühl

Det danske mindretals politiske talerør, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), kan i år fejre sit 75-årsjubilæum. I den forbindelse bringer magasinet Grænsen et redigeret og forkortet uddrag fra den nye bogudgivelse 'SSW 1948-2023. Det danske mindretals politiske historie i Slesvig-Holsten'.

Det danske mindretal og siden grundlæggelsen i 1948 dets og de nationale friseres parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), ønskede i mange år at få løsrevet Sydslesvig fra Holsten og at få fjernet de mange tyske flygtninge og fordrevne, der ved krigens afslutning og i de følgende år ankom til regionen østfra. Målet var en genforening med Danmark; men dette politiske hovedmål måtte ikke formuleres i partiprogrammet.
(...)

SSW har som sådan aldrig begrænset sin politik til mindretalspolitiske emner. Selv om mindretalsinteresser altid har stået centralt, har SSW kontinuerligt lagt vægt på alle de tiltag, som kunne udvikle regionen. SSW har altid både været mindretals- og regionalparti, fordi det udgår fra Sydslesvig, og mindretallene er fuldgældige i borgere i ➤

Foto: Grænseforeningen

“SSW har igennem 75 år vist, at det er relevant og i praksis uundværligt som mindretallets politiske repræsentant. Selv om danske sydslesvigere også er engageret i andre politiske partier og til dels varetager politiske hverv i parlamenter fra lokalt plan til Europa-Parlamentet, hvor de støtter og taler mindretalspolitiske interesser op, er SSW fortsat mindretallets uanfægtede politiske stemme. Der findes intet alternativ, selv om CDU, De Grønne og SPD har defineret meget mindretalsvenlige politikker”, skriver Martin Klatt og Jørgen Kühl.

samfundet. Disse to hovedstrømninger kendetegner SSW's politik frem til i dag – såvel på kommunalt plan som i landdagen og i årene 2012-2017 som regeringsparti samt siden 2021 i Forbundsdagen. Der skulle dog gå mange år, førend SSW og det danske mindretal blev endegyldigt anerkendt som fuldgældige parthavere og medspillere i Slesvig-Holsten.

Forsoning

Frem til København-Bonn-erklæringernes fremsættelse den 29. marts 1955 fandtes der en overordnet dansk-tysk frontstilling, hvor SSW som mindretalsparti ikke blev accepteret alle vegne, men var udset for chikaner og marginalisering. I årtierne efter 1955 blev mindretallet og dets parti i stigende grad anerkendt og set som del af Slesvig-Holsten.

Det skete ikke uden konflikter og tilbageslag, endog heftige opgør; men samlet set var der tale om en inkluderende udvikling med gensidig anerkendelse, skønt mindretallet fortsat levede inden for egne organisationer og institutioner. På sin vis udgjorde mindretallet et dansk parallelsamfund i Slesvig-Holsten.

Fra begyndelsen af 1970'erne blev mindretallets tilbud, foreninger, børnehaver og skoler i stadig højere grad benyttet af andre end de hjemmehørende i mindretallet, hvilket igen fremmede interaktionen mellem dansk og tysk og dermed integrationen i det demokratiske Vesttyskland. Det var dog ikke så meget mindretallet, der blev en del af flertallet, som omvendt flertallet, der tilnærmede sig mindretallet og begyndte at gøre brug af dets mange forskellige tilbud, herunder det politiske. Den fredelige sameksistens fandt således især sted inden for mindretallets egne rammer. Det var her, at udviklingen gik fra udgrænsning til medborgerskab. Det betød, at SSW siden 1980'erne kunne tiltrække et betydeligt antal sympatistemmer og i perioder også protestvælgere, hvilket styrkede mindretallets mulighed for politisk interessevaretagelse.

(...)

Største krise siden 1955

Alligevel måtte det danske mindretal så sent som i 2013, efter at SSW for første gang var indgået i landsregeringen i Slesvig-Holsten med SPD og De Grønne, sande, at der findes politiske aktører med tilknytning til det konservative parti CDU, som ikke uden forbehold ville anerkende mindretallet og dets rettig-

heder – hverken SSW's historisk begrundede særstatus med undtagelse fra spærregrænsen på 5 procent ved landdagsvalg eller i et febrilsk argument ved delstatens forfatningsdomstol selve mindretallets eksistens. I CDU og FDP fandtes der fortsat stærke strømninger, som åbent betvivlede oprigtigheden i de danske skoleelevers tilhørsforhold til det danske mindretal. Dette spillede en afgørende rolle, da CDU/FDP-delstatsregeringen i 2010 besluttede at gennemføre ensidige og asymmetriske besparelser i tilskuddet til de danske mindretalsskoler. Dette udløste den største krise i det dansk-tyske mindretalsforhold siden 1955 – den lovpriste mindretalsmodel befandt sig pludselig i en alvorlig krise, hvor Danmark og forbundsregeringen i Berlin tog affære for at mindske delstatsregeringens skadevirkninger.

(...)

Ledende medlemmer af CDU's ungdomsorganisation Junge Union anlagde omgående sag ved delstatens forfatningsdomstol for at få underkendt SSW's undtagelse fra 5 procent-spærregrænsen ved landdagsvalg. Selv om forfatningsdomstolen den 13. september 2013 afviste søgsmålet, og i denne forbindelse stadfæstede, at det danske mindretal vitterligt findes, fastholdt Junge Union ufortøvet sin målsætning. Først da tog CDU åbent afstand fra de unge konservatives aktioner. Siden vendte CDU tilbage til en mindretalsvenlig kurs, som blev videreført og styrket under ministerpræsident Daniel Günthers ledelse siden 2017.

Kompromisernes kunst

Som regeringsparti i årene 2012-2017 bevægede SSW sig ud på et ukendt terræn. Det måtte hurtigt sande, at der i en koalitionsregering måtte indgås kompromisser. Selv om trekløverregeringen, der også blev betegnet som kystkoalitionen, hurtigt genindførte ligestillingen på skoletilskudsområdet med virkning fra 2013, blev der allerede samme år fundet en nyordning med hensyn til beregningen af elevtilskuddet for de private skoler, herunder de danske mindretalsskoler, med virkning fra og med 2014. Det resulterede i en ligestilling med forbehold, fordi pensionsudgifterne, som indgår i udgifterne pr. elev i offentlige skoler, for de private skolars vedkommende blev erstattet med et socialforsikringsbeløb. Tilskuddet til de danske elever blev således reelt mindsket, fordi omlægningen var et

brud med en beregningspraksis, som havde været brugt uafbrudt siden efterkrigstiden. Til gengæld blev der fundet en ordning for tilskud til elevtransport, og det blev ved en overgangsordning sikret, at det samlede tilskud til Dansk Skoleforening for Sydslesvig ikke blev reduceret. Hensynet til den helhedsøkonomiske situation i Slesvig-Holsten spillede en væsentlig rolle for SSW i denne sammenhæng. På den anden side lykkedes det for SSW at få bevilget øgede tilskud til det danske og frisiske kulturelle arbejde. Trekloverregeringen satte desuden mindretals- og regionsprogpolitik på sin dagsorden, hvor ministerpræsidentens mindretalskommitterede i sensommeren 2013 iværksatte en udredningsproces. Det førte til allehånde tiltag på mindretalsområdet med en Handlingsplan Sprogpolitik i 2015 (som siden blev opdateret i 2020), en opdatering af Frisiskloven fra 2004, en tilføjelse til den slesvig-holstenske forvaltningslov, som gjorde dansk til

anvendeligt forvaltningssprog i Sydslesvig (og siden også Kiel) og frisisk i Nordfrisland og på Helgoland, samt forankringen af mindretalssprog i landets børnehavelov. I 2016 blev mindretalsbeskyttelsen tillige forankret i de kommunale vedtægter for kredse og kommuner. Det var en stribe mindretalspolitiske mærkesager, som takket være SSW's regeringsdeltagelse blev forankret i lovgivningen. (...)

SSW som tyske repræsentanter

I forhold til Danmark fik SSW også fået en anden status. SSW agerede 2012-2017 som slesvig-holstensk regeringsparti. Når Anke Spoorendonk (minister for justits, kultur og europæisk samarbejde, red.) deltog i politiske og ceremonielle møder i Danmark og med danske politikere, skete det som Slesvig-Holstens officielle repræsentant. Det betød igen, at SSW i nogle sammenhæng måtte gøre sig til talerør for andre politiske interesser end ➤➤

Karl Otto Meyer var en markant skikkelse i SSW gennem flere årtier. Han var formand fra 1960-1975 og repræsenterede partiet i den slesvig-holstenske landdag fra 1971-1996.

Danmarks. Samtidig lettede SSW's deltagelse i regeringen kontakten hen over grænsen, der blev så god som ingensinde tidligere. Det fortsatte under efterfølgerregeringen uden SSW-deltagelse. Ministerpræsident Torsten Albig (SPD) var sig bevidst om SSW's evner og funktion som kontaktskaber og brobygger til gavn for Slesvig-Holsten. Netop derfor blev han ofte ledsaget af Anke Spoorendonk i forbindelse med officielle dansk-slesvig-holstenske møder i København eller for at mindes 150-året for den dansk-tyske krig i 1864. Albig var i første del af sin regeringsperiode meget populær i Slesvig-Holsten, men det vendte op til landdagsvalget i 2017. I stedet markerede CDU's unge spidskandidat Daniel Günther sig som et reelt alternativ. Trekløverregeringen tabte flertallet, og Günther kunne efter valget danne regering med De Grønne og FDP.

Prisen for regeringssamarbejdet

Selv om SSW fik sat en række eftertrykkelige aftryk på slesvig-holstensk politik, og Anke Spoorendonk som minister klarede skærene og gjorde en positiv forskel, viste det sig, at regeringssansvar ikke altid er en fordel for vælgeropbakningen. Ved landdagsvalget 2017 gik SSW markant tilbage fra 61.000 til 49.000 stemmer, men holdt dog knap og nap de tre mandater. SSW måtte nydefinere sin rolle i oppositionen. Kredsvalget i 2018 gav endnu et nederlag: Det samlede stemmetal faldt fra knap 31.000 til 26.000. Da SSW kun opstiller til kommunalvalg i Sydslesvig, Kiel og på Helgoland, er stemmetallene ved kommunalvalg altid lavere end ved landdagsvalg, hvor SSW siden 2000 er på stemmesedlen med partilisten i hele Slesvig-Holsten.

Det lykkedes for partiet at vende kurven. I 2020 besluttede SSW at opstille til forbundsvalget for første gang siden 1961. Det gav medvind, stor mediebevågenhed og nyt sammenhold. SSW opnåede ved valget i 2021 55.330 stemmer – og Stefan Seidler blev valgt som forbundsmedlem. Der var stadig 6.000 stemmer op til 2012-landdagsvalgresultatet, men tendensen var positiv. Forbundsvalget udløste en omfattende mediedækning i den tyske offentlighed, som gjorde SSW kendt i store dele af Tyskland. Det gav nye valgmulighederne i Slesvig-Holsten. I 2021 fulgte et generationsskifte i partiet, hvor Flemming Meyer blev afløst af Christian Dirschauer.

(...)

Arkivfoto: Lars Salomonsen

SSW har forandret sig siden grundlæggelsen i takt med, at forholdet mellem flertal og mindretal er blevet afspændt, alt imens den europæiske integration spiller en stadig større rolle. Mens SSW ved grundlæggelsen satte sig på løsrivelse af Sydslesvig fra Holsten, er det blevet en stærk fortæller for slesvig-holstenske interesser i Tyskland, alt imens der er blevet en aktiv fortæller for grænseoverskridende samarbejde med Danmark. Partiet agerer i 2023 på alle politiske niveauer fra små kommuner i Sydslesvig over kredslande og byråd i Flensburg og Kiel og over den slesvig-holstenske landdag til Forbundsdagen i Berlin.

SSW varetager interesser på europæisk plan via EFA. Det agerer i langt flere sammenhæng end tidligere i de 75 år. Det har kunnet fastholde og tiltrække nye vælgere. Det har kunnet påvirke debatten og få gennemført sin politik ikke mindst til gavn for mindretallene, så Slesvig-Holstens mindretalsmodel i dag omfatter en række elementer, der skyldes SSW-initiativer inden for de seneste 10 år. Intet tyder på, at SSW vil miste sin betydning som mindretals- og regionalpolitisk aktør inden for en overskuelig fremtid. Så der er grund til at antage, at SSW også vil kunne fejre sit 100-års jubilæum i 2048. 🍷

“Med regeringssamarbejdet var SSW for alvor blevet integreret i det politiske landskab. SSW tog aktivt medansvar for hele delstaten. Derfor var det næppe noget tilfælde, at Anke Spoorendonk blev minister for porteføljerne justits, kultur og europæisk samarbejde. Hun var garvet og erfaren politiker og havde siddet i landdagen siden 1996”, skriver Martin Klatt og Jørgen Kühl i den nye bog om SSW’s historie.

SSW står stærkere end nogensinde

Af Poul Struve Nielsen

De danske og frisiske mindretals parti, Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW), har med et mandat i forbundsdagen i Berlin, fire i landdagen i Kiel og en pæn repræsentation lokalt aldrig stået stærkere. Det siger partiets formand, Christian Dirschauer, i anledning af partiets 75-årsjubilæum

Det skabte opmærksomhed i hele Tyskland og i Danmark, da det danske og frisiske mindretals parti Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) fik valgt Stefan Seidler ind i den tyske forbundsdag i Berlin i september 2021.

Partiet er siden blevet yderligere styrket ved valget til den slesvig-holstenske landdag i Kiel i maj 2022, hvor SSW fik fire mandater og 5,7 procent af stemmerne.

“Jeg er helt målløs. Det er det bedste resultat nogensinde, så jeg er kisteglad”, sagde partiets landssekretær, Martin Lorenzen, dengang til Danmarks Radio.

Partiet har i mange år været repræsenteret parlamentarisk, fordi det som mindre-

talsparti er undtaget den spærregrænse på fem procent, der ellers gælder i Tyskland. Men ved delstatsvalget i 2022 var SSW altså kommet ind alligevel.

Det lykkedes at fastholde opbakningen ved kommunalvalgene i år, så partiet har aldrig stået stærkere end nu, hvor det har 75 års jubilæum.

SSW's formand, landdagsmedlem Christian Dirschauer, giver æren for succesen til de danske og frisiske mindretal og til mindretallenes organisationer.

“Vi har i meget høj grad har fået stor opbakning fra det danske mindretal og den frisiske folkegruppe. Det er sjældent, jeg har set så mange bannere. Der har altid

været høj solidaritet med partiet i lokalsamfundet. Folk har i praksis bakket op om valgkampen. Jeg er også taknemmelig over den støtte, vi har fået fra mindretallenes institutioner”, siger Christian Dirschauer.

Når han skal analysere succesen nærmere, ser han det store skridt frem i vælgeropbakning, partiet har taget i 2020'erne, som et resultat af selvfølgelig en politik, der appellerer til mange, øget opmærksomhed og at mange i Tyskland er tiltrukket af den nordiske samfundsmodel.

En længere proces

“Det er rigtigt, at vi sjældent har stået så

stærkt. Det har været en længere proces. Hvis du ser på forbundsvalgset, så har processen op til skabt en stor medieopmærksomhed både i Danmark og i Tyskland. Hele den proces har selvfølgelig øget den kreds af folk, der interesserer sig for og har kendskab til SSW”, tilføjer han.

“Ser vi på landdagsvalget, så kommer det i en tid, hvor coronapandemien er blevet afløst direkte af energikrisen, og det har givet opbakning til et moderne mindretalsparti som SSW, der tror på ideen om en nordisk velfærdsstat, og som arbejder for de nordiske løsninger, også på energikrisen med hensyn til vedvarende energi. De bud, vi har lagt frem, var det, befolkningen ➤

Vi har mindretallet som fundament, men vi har alle 75 år taget stilling til de overordnede politiske spørgsmål, siger formand for SSW, Christian Dirschauer.

også havde brug for. Vi har mindretalspolitik som fundament, men vi har i alle 75 år taget stilling til de overordnede politiske spørgsmål.”

“Det skyldes også, at vi har levet op til vores slogan: ‘SSW, darauf kanst Du Dich verlassen’ (SSW kan du stole på). Det er vigtigt for vælgerne i de her kriser, at vi har en solid politik og politikere, man har tillid til. Udfordringerne til kommunalvalget har været lidt de samme. Vi er et regionalt parti. Vi er et hjemstavnsparti, der satser

“

Vi har levet op til vores slogan: 'SSW, darauf kanst Du Dich verlassen (SSW kan du stole på)

Christian Dirschauer, formand SSW

på regionale løsninger. Stor opmærksomhed takket være forbundsdagsvalget og politiske løsninger har været en del af succesen.”

Selv om kernevælgerne, som har leveret de fleste af SSW's stemmer, er fra mindretallene, er partiet også lykkedes med at appellere til medlemmer af det tyske flertal.

Social og sundhed

“Ser man på, hvor de stemmer kommer fra, er det overvejende Sydslesvig. Danskere og frisere danner fundamentet. De har lagt en meget stor del af stemmerne. Men så har vi altid haft sympatistemmer fra folk, der ikke kommer fra mindretallene, fordi de løsninger, vi har, og den pragmatiske tilgang er noget, som mange af de tyske vælgere sætter pris på. De vil have løsninger og en faglig diskussion og ikke tænke i rød blok

og blå blok. Det hjælper desuden, at vi også i høj grad på det sociale område har en politik, der tiltaler”, siger Christian Dirschauer, som kort opsummerer situationen på socialområdet i Tyskland med ordene:

“Fattigdom er et større problem end i Danmark. I Tyskland lever hvert fjerde barn i fattigdom eller er truet af fattigdom. Det kender man ikke til i Skandinavien. Hvis man siger, den danske velfærdsstat er i krise, kører det stadig langt bedre, end det kører hernede. Vores syn på og holdning til udsatte grupper er også præget af den nordiske tankegang. Hvis jeg tager psykisk syge eller hjemløse, da står vi i Tyskland overfor helt andre udfordringer end de skandinaviske lande. Forebyggelsen er langt bedre i Danmark”.

Desuden peger han på sundhedsområdet. Mens lederen af midterpartiet Det Radikale Venstre i Danmark, Martin Lidegaard netop i bogen ‘Generationskontrakten’ på baggrund af, at de mange private sundhedsforsikringer alligevel har slået det danske sundhedsvæsenet socialt skævt, foreslår en sygeforsikring, der minder lidt om den tyske, så er det SSW's politik at arbejde for et skatteyderfinansieret sundhedsvæsen, som vi kender det i Danmark.

“I Tyskland har vi en høj kvalitet. Men det tyske sundhedsvæsen er truet. På sygehusområdet har vi en struktur, der ikke er up-to-date, især ikke med hensyn til finansieringen. Finansiering og beslutninger er delt mellem Forbundsområdet, delstaterne, sygekasserne og kommunerne. For at komme til løsninger er det nødvendigt med utroligt lange og krævende processer. Jeg vil helt klart sige, at jeg synes, at et skattefinansieret system som i Danmark er langt bedre end vores sygekasser. Men forbundsregeringen skal også være med, ellers er der ikke penge nok”, siger Christian Dirschauer.

Det skal tilføjes, at det tyske sundhedsvæsen, hvis man regner udgifterne ud per indbygger, er langt dyrere end det danske.

“I Danmark er man længere med hensyn til at behandle ambulært. Vi er 20 år bagud”.

Christian Dirschauer fremhæver også, at mange udfordringer i Tyskland minder om dem, man har i Danmark, for eksempel manglen på faglært arbejdskraft. Og her kan SSW spille en rolle som det dansksindede parti, der kan række ud til et samarbejde på tværs af grænsen.

Foto: SSW

Med Stefan Seidler fik SSW i 2021 for første gang en politiker i den tyske forbundsdag i Berlin.

“Det er en stor udfordring for alle områder. Vi oplever personalemangel i sundhedssektoren. Der kan være et stort potentiale i udvikling af faguddannelser og udveksling af faglærte i grænseregionen, så vi kan hjælpe hinanden med at tackle situation.”

Dygtige forhandlere

Selv om SSW har vind i sejlene, er det stadig ikke blot et mindretalsparti, men også et parti af en størrelse, så det må kigge meget langt efter et flertal i de parlamentariske forsamlinger, hvor det er repræsenteret. Men så handler det om at bringe sig selv i en gunstig forhandlingsposition.

Da den tyske navnelov skulle ændres, lykkedes det således SSW's forbundsdaysmedlem, Stefan Seidler, at få de nationale mindretal i Tysklands særlige behov og traditioner indarbejdet i forslaget fra det tyske Justitsministerium. Hvis forslaget

vedtages, betyder det, at fødselsdobbeltnavne med æ, ø, å for danskere og særlige navne for de frisiske og sorbiske mindretal frit kan benyttes i navngivning i Tyskland.

“Politik handler også om at skabe flertal. Vi har et mandat ud af de mange i forbundsdagen. Men i politik er det lige så vigtig at få emnerne sat på dagsordenen og få skabt en debat i offentligheden, og det gør Stefan Seidler rigtig godt. Hvis vi ser tilbage på Karl Otto Mayer og Berthold Bahnsen, forstod de det også i landdagen i Kiel.

Men sådan som medierne beretter om Stefan Seidlers virke i Berlin, tror jeg, hans ideer også kommer ud i den tyske offentlighed, og han laver et godt netværksarbejde både i rød blok og blå blok. Hvis man er alene, skal man selvfølgelig fokusere. Især når det kommer til kystsikring og klimaudfordringer kan jeg se, at Stefan Seidlers virke er meget slagkraftigt, og at folk lægger mærke til det. Det gælder om at fokusere ➡➡

Lederen af SSW' gruppe i landdagen i Kiel, Lars Harms, jubler over valgresultatet i 2022.

Foto: Grænseforeningen

og placere emnerne det rigtige sted”, siger Christian Dirschauer.

Han fortæller også, at det har givet en anden dynamik at være fire landdagsmedlemmer.

“Vi kan placere udvalgsposterne på flere skuldre og satse på kvalitet. Vi er det eneste oppositionsparti, der til budgetforhandlingerne kan komme igennem med vores egne sager. Vi formår at få emner sat på dagsor-

denen men også at få regeringen med på det. Det er i høj grad vores gruppeformand Lars Harms fortjeneste. Han forstår at forhandle sig til resultater. Det, at vi får lovforslag gennem parlamentet som oppositionsparti, kan vi også, fordi vi har den her pragmatiske måde, vi hører ikke til rød eller blå blok. Hvis regeringen kommer med noget fornuftigt, kan vi stemme for det, selv om vi er i opposition,” slutter partiformanden. 🇩🇪

“

Vi har ét mandat ud af de mange i forbundsdagen. Men i politik er det lige så vigtigt at få emnerne sat på dagsordenen og få skabt en debat i offentligheden.

Christian Dirschauer, formand SSW

Flensburg Avis digital PLUS inkl. tablet og cover iPad 10.2 eller Samsung Galaxy Tab A 8

Læs Flensburg Avis, når og hvor du har lyst. Få avisen som e-avis samt adgang til alt indhold på www.fla.de i 24 måneder. Desuden kan du vælge mellem en iPad inkl. cover og en Samsung Galaxy Tab A 8 inkl. cover.

Pris pr. måned 225,- kroner

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

Bestillingskupon

Hermed bestiller jeg Flensburg Avis digital PLUS i mindst 24 måneder til en abonnementspris af 675,- kroner pr. kvartal. Når beløbet for første kvartal (675,- kroner) og ved iPad engangsbetalingen på 750,- kroner er indgået hos Flensburg Avis samt fortrydelsesretten på 14 dage er udløbet, bliver tabletten sendt til mig.

Efter bindingsperioden på 24 måneder fortsætter abonnementet automatisk til den ordinære abonnementspris på Flensburg Avis digital PLUS på pt. 447,- kroner pr. kvartal.

Jeg vælger en:

- iPad 10.2" WiFi 64 GB inkl. cover
 Samsung Galaxy Tab A 8 WiFi 32 GB inkl. cover

_____
 Navn / Fornavn

_____
 Gade

_____
 Postnr. By

_____
 Telefon

_____
 E-mail

_____
 Dato Underskrift

Jeg er indforstået med, at Flensburg Avis kontakter mig for at orientere mig om services, relevante oplysninger og tilbud. Denne samtykkeerklæring kan til enhver tid tilbagekaldes. Alle informationer under fla.de/impressum

- Kontakt mig pr. mail
 Kontakt mig pr. brev
 Kontakt mig telefonisk
 Kontakt mig pr. newsletter

HUSK
 kryds og
 underskrift

_____
 Underskrift

Send kuponen til:
 Flensburg Avis, Postboks 70, 6330 Padborg

Ny generation tror på SSW - også i fremtiden

Af Alexander Leicht Rygaard

20-årige Chantal Jehle er næstformand for Sydslesvigsk Vælgerforening Ungdom (SSWU). Hun tror på, at moderpartiet SSW, der i år fylder 75 år, også i fremtiden vil spille en vigtig rolle på både lokal-, regional- og landspolitisk niveau.

Chantal Jehle kan godt lide at sætte ting i gang. Hun er politisk aktiv som den første i sin familie, og senest har hun været drivkraften bag en ny lokalafdeling for Sydslesvigsk Vælgerforening Ungdom (SSWU) i Rendsborg-Egernførde, der tilhører det sydligste af Sydslesvig. For det er vigtigt at kunne diskutere politik i det område, man kommer fra, mener hun.

“Sydslesvig er ikke en ensartet størrelse. Der er langt fra Flensborg og herved til mit område. Det er ikke nødvendigvis de samme udfordringer, vi oplever. Det er vigtigt at italesætte, og jeg er glad for, at vi nu har skabt et forum, hvor vi mindretalsunge fra området kan diskutere politik”, siger Chantal Jehle, der blev valgt som den første formand i den nye ungdomslokalafdeling i juli måned.

Hun har dog rigelig erfaring med at være en del af fronten for et ungdomsparti. Siden oktober 2022 har Chantal Jehle været næstformand for hovedafdelingen af SSWU, hvor Mats Rosenbaum er formand.

“Det er noget, der gør mig glad, og jeg har lært meget allerede. Jeg har været med i

bestyrelsen i mere end tre år, og jeg oplever et stort socialt samvær”, siger hun.

Fokus på amtsrådet

Hun er også allerede involveret i mere konkret politisk arbejde, for i maj måned blev hun valgt til amtsrådet i Rendsborg-Egernførde som én af seks SSW'ere. Her får hun som en del af social- og sundhedsudvalget lov til at arbejde med to af de politiske områder, der interesserer hende mest. Chantal Jehle er selv ved at uddanne sig til lægeassistent og er i lære hos en børnelæge. Hun er optaget af, at flere mennesker får adgang til ordentlig velfærd og ikke kun, fordi man har en god sundhedsforsikring gennem et arbejde. Hun oplever et sundhedssystem i Tyskland, der er under pres, og hvor mange kigger mod Danmark for løsninger.

“Vi kan lære meget af det danske sundhedssystem, tror jeg, men der er også mange historier i medierne om, at den danske velfærd ligeledes er under pres”, siger hun.

Som ung politiker i Sydslesvig tilhører Chantal Jehle den næste generation af meningsdannere i det danske mindretal. Hun tror på, at moderpartiet SSW også i frem-

Chantal Jehle tror på en lys fremtid for SSW: "Vi har mange dygtige politikere, der er gode til at lære fra sig. Så jeg ser meget optimistisk på fremtiden. Og mon ikke også Stefan Seidler bliver genvalgt i Berlin. Han gør i hvert fald et kæmpe arbejde", lyder det.

tiden kommer til at spille en vigtig rolle på lokal-, regional- og landspolitisk niveau, fordi partiet præsenterer sig selv som et demokratisk alternativ til den etablerede, politiske scene i Slesvig-Holsten med gode løsninger inden for klima-, sundhed- og socialområdet. Allerede nu oplever hun, at hun som ung bliver taget alvorligt internt i partiet, og hun tror på, at det kun gavner med flere unge kræfter.

"Vi unge bringer andre perspektiver med ind i den politiske diskussion, og det giver også en bedre repræsentation udadtil. Jeg oplever SSW som en stor familie, og det er sjovt og spændende at være med. Jeg er overbevist om, at SSW også i fremtiden vil tiltrække opmærksomhed fra både mindretallet og flertallet og have indflydelse på alle politiske niveauer. Vi har mange dygtige politikere, der er gode til at lære fra sig, så jeg ser meget lyst på fremtiden", siger hun.

Mor var ikke tilfreds med det tyske system

Chantal Jehle beskriver sig selv som første-generation-sydslesviger. Hendes forældre er tyskere, og det var hendes mor, der valgte

at sende hende i dansk børnehave og skole. Moren var ikke tilfreds med det tyske system og hørte så fra en kollega, at det mindretals-danske system havde mange fordele.

"Det er jeg meget glad for i dag. Mindretallet har givet mig rigtig meget, og jeg ser kun fordele ved at vokse op som en del af mindretallet. Jeg kan læse og arbejde både i Danmark og Tyskland, og det har givet mig en helt anden fornemmelse for sprog. Jeg er faktisk meget taknemmelig over, at min mor valgte det", siger Chantal Jehle.

Også lillesøsten Arwen er blevet en del af det danske system, og senest har hun engageret sig i den nye SSWU-lokalafdeling i Rendsborg-Egernførde sammen med storesøster.

"Jeg tror da, jeg har inspireret hende til at blive aktiv i politik. Jeg har i hvert fald altid fortalt meget og forsøgt at være begejstret. Men jeg vil ikke tage hele æren, og det er jo bare fedt, at vi kan diskutere politik sammen nu, for det har ikke været noget, der har fyldt i vores barndomshjem", siger Chantal Jehle, der glæder sig til at være en del af SSW og SSWU de kommende år. Hvorvidt hun ender med at påtage sig flere politiske hverv, ved hun ikke endnu.

"Det kommer an på min uddannelse. Jeg tager en ting ad gangen", slutter hun. 🍷

Regnen efter 1864 stilner kun langsomt af

Af Poul Struve Nielsen

Nederlaget præger stadig vores selvforståelse, siger historiker Jens Lei Wendel-Hansen, som har skrevet bogen 'De træer, de drypper endnu – 1864 i dansk politik'. De dryppende træer er taget fra Johan Ottosens tekst til de dansksindede sønderjyders kampsang 'Det haver så nyligen regnet'

Der er et årstal, som bliver ved at dukke op både i den politiske debat, i litteraturen og i film og tv-serier i Danmark. Året er 1864.

Således skrev den tidligere justitsminister for Venstre, Søren Pind, i august i år et opslag på X, det der tidligere hed Twitter:

'Vi lever i landet, der selv fremprovokerede 1864. Så man kan naturligvis ikke udelukke, at et flertal måtte ville sende Danmark ud over kanten kun allieret med Sverige – og lad os se, hvor længe det holder.'

Søren Pinds korte beskrivelse på de sociale medier var et indlæg i debatten om den såkaldte 'Korankrise', som er afstedkommet af, at nogle mennesker har afbrændt eksemplarer af muslimernes hellige skrift, Koranen, foran muslimske landes ambassader i Danmark og Sverige. Det har bragt de to nordiske lande på kant med regeringer og skriftkloge i en række muslimske lande.

Han henviser i øvrigt til en analyse af Weekendavisens udlandsredaktør, Anna Libak, som skriver, at det er den russiske regering, der har støttet koranafbrænderne i deres handlinger for at hindre Sveriges optagelse i NATO, hænge Danmark ud i den islamiske verden og få de muslimske lande over på Ruslands side, mod Vesten, i krigen i Ukraine. ➔➔

Niels Simonsen, "Danske infanterister trækker en kanonlavet ved tilbagetoget fra Dannevirke stillingen 1864", 1864. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot.

Foto: Ole Haupt

Dermed sætter Søren Pind en tyk streg under det, historikeren Jens Lei Wendel-Hansen er nået frem til i sin bog, som er udkommet i år: 'De træer, de drypper endnu – 1864 i dansk politik': Nederlaget i krigen mod de tyske lande med Preussen i spidsen i 1864 har sat dybe aftryk på den danske selvopfattelse og identitet. Fortolkninger af årsagen til nederlaget har spillet en rolle i debatten om forfatningskampen fra 1866 til 1901, under den tyske besættelse 1940 til 1945, i Irak-krigen 2003 og såmænd også nu igen, hvor balladen om koranaffrøendingerne har skabt en udenrigspolitisk krise for Danmark.

Nederlag er kraftfulde

I eftermælet på nederlaget i 1864 har der været en kamp om fortællingen og om at anbringe skylden for nederlaget. Jens Lei Wendel-Hansen deler det op i tre overordnede fortællinger: Offerfortællingen, som giver tyskerne skylden for nederlaget, selvforskyldt-

fortællingen, som placerer skylden hos de forblændede nationalister, og den systemkritiske fortælling, hvor verdensfjerne akademikere i centraladministrationen og blandt politiske beslutningstagere får skylden.

Ifølge Jens Lei Wendel-Hansen er nederlag meget kraftfulde erindrings-historiske instrumenter. Han nævner Slaget ved Solsorteslet-

ten, hvor serberne tabte til osmannerne, som eksempel.

“Det foregik i 1388, men i virkeligheden bliver det først gjort til en integreret del af den store nationale fortælling, da den nationale bevægelse er begyndt i slutningen af 1800-tallet. Det er på 500 års afstand. Så nederlag har en stor betydning. Og hvis jeg skal give mit bud på hvorfor, er det fordi, du bliver meget direkte konfronteret med noget, der gik galt. Og så er spørgsmålet, hvad der gik galt. Hvis det var de andres skyld, så kan det føre til revanchisme. Og hvis det var ens egen skyld, så fører det til en lang egen refleksion over, hvad der gik galt,” siger historikeren.

Han mener, at man i Danmark i langt overvejende grad har taget udgangspunkt i, at der var et eller andet på dansk side, der gik galt.

“Det kunne være i det traditionelle konservative synspunkt lige efter nederlaget, at vi ikke oprustede nok, så vi faktisk ikke stod klar til krigen. Det vil sige, at det bliver et argument for at etablere en befæstning rundt om København, som det bliver i 1880'erne, eller en anden form for militær oprustning.”

Eller, tilføjer han, det kunne være i selvforskyldtfortællingens narrativ.

“Altså at nederlaget i 1864 var forårsaget af nationalistisk overmod, som var årsagen til, at man appellerede til militæret”.

Her placeres skylden hos den nationalliberale regering, som forsøgte at gennemføre Danmark til Ejderen-politikken, hvilket førte til krigen mod de tyske lande med Preussen i spidsen. Det er den fortælling, der har vundet i offentligheden, mener Jens Lei Wendel-Hansen.

Ole Bornedals tv-serie '1864' fra jubilæumsåret for Den Anden Slesvigske krig, 2014, fulgte i høj grad selvforskyldtfortællingens narrativ, stærkt inspireret af forfatteren og historikeren Tom Buk-Swientys bøger 'Slagtebænk Dybbøl' fra 2008 og 'Dommedag Als' fra 2010.

Voldsom debat

Det førte til en voldsom politisk debat, som Jens Lei Wendel-Hansen beskriver i et kapitel, han kalder 'Den Tredje Slesvigske Krig'.

“1864 er blevet brugt politisk lige siden nederlaget. Derfor bør vi også forholde os kritiske, når politikere spiller på nederlaget

Den seneste krig

Danske soldater har ikke været i krig siden 2021 da vi trak os ud af Afghanistan, og fjenden, Taliban, tog magten over landet tilbage. Forsvaret har skrevet om det på sin hjemmeside: “Det er næsten 20 år siden, at vi fulgtes med vores allierede i NATO og USA ind i Afghanistan efter terrorangrebet 11. september 2001. Mere end 12.000 danske soldater har kæmpet i Afghanistan mod militant islamisme. De har ydet en stor og vigtig indsats, for at vi herhjemme fortsat kan leve trygt og med vores demokratiske frihedsværdier. Vi skylder hver eneste af de udsendte stor respekt og tak for indsatsen. Selvom vi ikke længere har militær tilstedeværelse i Afghanistan, så fortsætter kampen mod terror andre steder i verden. Men tiden er nu kommet til at sige ‘velkommen hjem og tak for indsatsen’ til de danske soldater fra Afghanistan,” siger (daværende, red.) forsvarsminister Trine Bramsen.

i 1864 og argumenterer med det i en nutidig kontekst.”

“Hvis man skal tage en overordnet pointe i min bog, så mener jeg ikke, at vi har lært særlig meget af 1864, men vi har brugt den meget, fordi historien er et stærkt redskab. Men desto vigtigere er det, at man er kritisk over for historien eller for historiebrug, når politikere begynder at hive den op af hatten.”

Han uddyber det politiske motiv til at bruge et historisk narrativ:

“Fordi det handler om noget andet; det handler om, at politikerne instinktivt ved, at det er legitimerende, hvis de kan hive ting fra den nationale historie ind i deres politiske beslutninger. Når de kan gøre det, så får de det hele til at fremstå som et stort narrativ, en skæbnefortælling, en vej vi nødvendigvis må gå”.

1864 og de forskellige forklaringer på årsagerne til nederlaget er på en eller anden måde indgået i de politiske debatter, der har præget dansk politik lige siden.

I årene umiddelbart efter nederlaget var det politiske liv i Danmark præget af forfatningskampen. Der var simpelthen uenighed om tolkningen af Grundloven fra 1849. Den gennemsete grundlov fra 1866 skabte uenighed mellem Venstre, som ønskede folketingsparlamentarisme, og Højre, som fastholdt en ligestilling mellem datidens to kamre, Folketinget og Landstinget, samt kongens valg af regering.

Det var en voldsom strid, der først sluttede i 1901, hvor folketingsparlamentarismen blev indført. Men det var ikke kun forfatningen, der var uenighed om. Fortolkningen af årsagen til nederlaget i 1864 prægede først og fremmest datidens forsvarsdebat. Her ønskede Højreregeringen et stærk forsvar med Københavns befæstning som hjørnesten. Venstre blev splittet i spørgsmålet, og den antimilitaristiske del af partiet dannede Det Radikale Venstre i 1905. Venstre, som fik regeringsmagten i 1901 og fastholdt den til 1909, fastholdt dog, at Danmarks skulle have en vis militær styrke.

En af de personligheder, som i særlig grad omtales som fortalere for selvforskyldtfortællingen og som antimilitarist, er den radikale politiker og en af dagbladet Politikens grundlæggere, Viggo Hørup, som i høj grad støbte de sproglige og politiske kugler til den bevægelse i Venstre, der førte

til dannelsen af Det Radikale Venstre, selv om han døde i 1902, tre år før partiet blev stiftet. “Militarismen er den skidneste og løgnagtigste sag i landet – dersom vi ikke knuser den, knuser den os”, citerer Jens Lei Wendel-Hansen Hørup.

I sin bog beskriver han selv dennes indflydelse med ordene: “Den ivrige henvisning til Hørup understreger, at den hørupske 1864-forklaring i de første årtier i 1900-tallet var ophøjet til et ideologisk pejlemærke”.

“Eller det kan være spørgsmålet om, at vi overhovedet ikke kunne gøre noget som helst militært. Og militæret nytter ikke. Og det bliver så også knyttet op på selvforskyldtfortællingen”, siger Jens Lei Wendel-Hansen.”

Han mener, at der har været en tendens til, at højrefløjen i højere grad har ment, at årsagen til krigen var tysk aggression.

“Der var også en hel masse problemer på dansk side, og den danske regerings måde at tackle det på ansås simpelthen som urealistisk. Men for højrefløjen har nederlagets årsag i høj grad været den tyske aggression, som Danmark bliver offer for, men hvor Danmark jo altså samtidig skulle have oprustet.”

Første Verdenskrig

Debatten om forsvaret fortsatte frem mod Første Verdenskrig. Da krigen raser og det neutrale Danmark prøver at balancere mellem stormagterne, er det med Danmarks historiens største hær under våben. Og en radikal statsminister.

Ved folketingsvalget i 1909 vinder det konservative parti, Højre, ni mandater på en oprustningspolitik, men de radikale går også frem, og Socialdemokratiet bliver for første gang det største parti. Den parlamentariske situation er så uafklaret, at der først vedtages et forsvarsforlig, dernæst udpeges der en radikal regering, selv om partiet var imod forsvarsforliget. I 1913 fik Socialdemokratiet og de radikale et solidt flertal.

“Den ejendommelige situation skyldes, at vi har fået en radikal regering i 1913. På det tidspunkt er forsvarssystemet under opbygning. Det kan de radikale ikke nå at få lavet om på i løbet af så kort tid. Når verdenskrigen så bryder ud året efter, så skal man jo agere inden for det her. Så antimilitaristen P. Munch kommer til at stå som forsvarsmi- ➤➤

“

1864 er blevet brugt politisk lige siden nederlaget. Derfor bør vi også forholde os kritiske, når politikere spiller på nederlaget i 1864 og argumenterer med det i en nutidig kontekst.

Historiker og forfatter Jens Lei Wendel-Hansen.

nister på det forsvarsmæssige grundlag, at højrefløjen har stået sammen om at opruste”, siger Jens Lei Wendel-Hansen.

“Vi var nødt til at skabe et militært system, så det blev for besværligt for tyskerne at gå ind, men også så vi viser tyskerne, at vi vil forsvare os over for englænderne, hvis englænderne skulle finde på at rykke ind. Det handler om at skabe et troværdigt neutralitetsforsvar for højre side af det politiske landskab. Men den venstreorienterede, eller den radikale og socialdemokratiske forklaring blev, at man havde holdt sig ude af Første Verdenskrig gennem diplomatisk arbejde.”

Mellemløbet

“Efter Første Verdenskrig siger højrefløjen logisk nok, at læren af Første Verdenskrig var, at det nyttede noget at have et stærkt forsvar. Og det kan i øvrigt også dokumenteres historisk. Venstrefløjen hævdede, at man havde været god til at spille det diplomatiske spil. Det bliver to rationaler, der står over for hinanden, som kommer til at præge mellemløbet. 1864 står stadigvæk som en form for referencepunkt.”

Jens Lei Wendel-Hansen fortæller, at Første Verdenskrig i mellemløbet tager over som den primære historiske reference. Men der er hele tiden det her argument med, at militæret ikke nytter.

“Og det er med udgangspunkt i 1864. Det er international forhandling og international organisering, der skal til. Ikke krig. Småstaten har kun noget at tabe ved krig. Den fortælling kommer til at dominere.”

Valget i 1929 blev udskrevet, da de konservative væltede Venstre-regeringen i utilfredshed med forsvarsbudgettet på finansloven. Det taber de konservative stort på, og resultatet bliver den første socialdemokratiske regering med Thorvald Stauning i spidsen.

“I mellemløbet gør højrefløjen også flere indrømmelser til selvforskyldt-fortællingen. Altså det her med, at man selv er skyld i 1864, fordi man appellerede til våbnene. Og det gør man f.eks. ved, at de konservative opgiver at vinde et valg på ønsket om et stærkt forsvar efter 1929, da de taber valget på forsvarspolitikken.”

Besættelsen og årene efter

Besættelsestiden får ikke meget plads i Jens Lei Wendel-Hansens bog. Fjenden er den samme som i 1864, mens officielle udtalelser bærer præg af den samarbejdspolitik, regeringen førte med den tyske besættelsesmagt. Daværende statsminister Thorvald Stauning er citeret for på et socialdemokratisk hovedbestyrelsesmøde at sige, at det danske folk efter 1864 har udviklet et venskabeligt forhold til og i høj grad føler sig beslægtet med det tyske folk.

Linjen hos en anden politiker, Erik Scavenius, som både var udenrigs- og statsminister under Besættelsen, var præget af den tydeligere lære fra 1864, at Danmark ikke måtte bringe sig i konflikt med Tyskland. Og det var så regeringens linje.

I efterkrigstidens første år var debatten præget af, at det var let at sammenligne 1864 og 1940, især fordi modstanderen var den samme. Men der var også diskussion om en grænserevision, og den danske regering krævede – og fik – Istedløven tilbage.

Men efterkrigsårene kom i høj grad til at handle om, at Danmark skulle finde sin plads i det nye Europa på den vestlige side af jerntæppet og således indgik i to vigtige alliancer.

NATO fra 1949 og EU (dengang EF) fra 1972. I begge tilfælde med Tyskland, som bliver medlem af NATO i 1955. I Danmark var der modstand mod NATO, især fra kommunistpartiet, og fra bredere kredse mod EU. Og 1864 spørger i begge tilfælde (læs også interviewet med højskolemanden Ove Korsgaard om 1864's betydning for, at højskolefolk engagerede sig i Folkebevægelsen mod EF).

Fred med Tyskland

1864 dukker op og fortolkes igen og igen, også i forbindelse med 100-års jubilæet for nederlaget ved Dybbøl i 1964. Men efterhånden handler det ikke så meget om forholdet til Tyskland. 1864 bliver netop det kraftige erindringshistoriske instrument, som kan bruges i alle sammenhænge; også sammenhænge, der ikke har med Tyskland at gøre.

“Få ting har som København-Bonn-erklæringerne fra 1955 markeret en ændring i det tysk-danske forhold i retning af forsoning”, skriver Jens Lei Wendel-Hansen i bogen. Og det sker så ikke uden problemer, men det lykkes, og siden har der ikke været nogen særlig debat om, at Danmark og Tyskland er en del af den samme forsvarsalliance.

Forsvarspolitikken hvilede indtil 1980'erne roligt i NATO-samarbejdet. Det var under Den Kolde Krig, den eneste potentielle fjende var Sovjetunionen. Da den konservative Poul Schlüter blev statsminister i 1982, var det fordi, de radikale skiftede side og valgte at støtte en borgerlig regering. Men de radikale var ikke enige om forsvarspolitikken, og det førte til den såkaldte ‘fodnotopolitik’, hvor skiftende regeringer med Poul Schlüter i spidsen og Venstres Uffe Ellemann-Jensen på udenrigsministerposten i internationale fora måtte stemme mod de andre NATO-lande og i NATO-regi ikke kunne stemme for forslag, de andre NATO-lande var enige om.

I 1988 vandt regeringen et valg på forsvarspolitikken, da den kom i mindretal, og Poul Schlüter tog de radikale med i en VKR-regering. Dermed var det slut med fodnoterne.

Men der har været langt mellem valgsejre på forsvarspolitik i Danmark.

“Der var jo ikke nogen, der vandt et valg på forsvaret, før Schlüter gjorde det i 1988. Man kan argumentere for, at højrefløjen

vandt folketingsvalget i 1909, fordi man fik et forsvarsforlig, der førte til, at man mobiliserede, men efter 1929 havde selv De Konservative netop opgivet at føre valgkamp på den dagsorden”.

Hvad EU angår, var der større splittelse i den danske befolkning, og Jens Lei Wendel-Hansen har da også plakaten med ‘Holger og konen siger nej til unionen’ fra afstemningen i 1992 med i bogen. Dengang sagde de danske vælgere nej til aftalen om at indgå i den europæiske union efter en dygtig valgkamp af især SF's formand Holger K. Nielsen. Og selvfølgelig har 1864 spøgt her. Det handlede om at afgive dansk suverænitet til unionen. Men det lykkedes at vinde en aftale, hvor Danmark tilsluttede sig unionen med de undtagelser, at Danmark stod udenfor det militære samarbejde, det retlige samarbejde, Euroen og unionsborgerskabet.

1864 og Sønderjylland

Der har i tidens løb været situationer, hvor 1864 ikke nødvendigvis blev mobiliseret, men hvor debatten stadigvæk er formet af det, man endte med at konkludere en gang. Det gælder for eksempel de offentlige arbejdspladser i Sønderjylland.

“Efter 1864 siger sønderjyderne: ‘I må også tage jer sammen derovre på den anden side af grænsen. Nu er den danske regering nødt til at gøre noget for at få os igen.’ Efter Genforeningen var man nødt til at gøre noget for Sønderjylland. ‘I er nødt til at investere i at beholde os’, lød det nu. Det førte til et rimeligt markant sønderjysk argument for, at der skulle ligge militære anlæg i Sønderjylland”, siger Jens Lei Wendel-Hansen.

Historikeren er begejstret for den tidligere konservative forsvarsminister Hans Engells beskrivelse i sine erindringer af, hvor han som forsvarsminister bliver kaldt ind til statsministeren Poul Schlüter. Engell kan virkelig ikke huske, at Poul Schlüter særlig mange gange har blandet sig i hans ressortområde.

“Men denne ene gang, gør Schlüter det faktisk. Som en god Haderslev-dreng siger han til Engell, at han er blevet ringet op af sin mor. Hendes veninder er blevet stikhamrende tossede i forbindelse med rygterne om, at kaserne skal flyttes fra ➤

Sønderjylland, så Schlüter siger til Engell, at han må finde på noget andet”.

Danmark i krig igen

Det blev under Schlüters efterfølger, socialdemokraten Poul Nyrup Rasmussen, at Danmark for første gang siden 1864 deltog i en krig uden at være angrebet af Tyskland. I 1999 sendtes en bataljon med den internationale styrke til at løse konflikten i Kosovo, efter at der allerede var sendt F16-fly på togter mod Serbien. Forud for den militære indgriben havde den radikale udenrigsminister Niels Helveg Petersen som formand for OSCE i 1997 været dybt involveret i forsoget på at finde en diplomatisk løsning.

“I hvert fald i historiefortællingen har man gjort Kosovo i 1999 til den første gang, at Danmark engagerede sig i krig siden 1864. Det skete under en radikal udenrigsminister. Og det radikale folketingsmedlem Jørgen Estrup sagde i den forbindelse med implicit henvisning til Hørup, at militæret skulle nytte, og det gjorde det nu. Fra de radikales side var argumentet, at der var tale om en humanitær intervention. Altså at det internationale samfund med interna-

Danmarks Radios egen anmeldelse af ‘1864’

‘Første afsnit af serien 1864 peger i retning af en entydig fremstilling af en af århundredets mest komplicerede konflikter’, mente historikeren Mikkel Runge Olesen, der anmeldte serien for DR Kultur. ‘Danmarks situation var alt andet end simpel, og blev ikke klarere af, at stormagternes holdninger til krigen længe var usikre. Med den noget karikerede politiske fremstilling frygter jeg, at man snarere kommer til at bekræfte end til at udfordre eksisterende fordomme om 1864’, skriver anmelderen videre.

tionale voldgift og international retsorden også var nødt til at have nogle hårdtslående argumenter. Og det var dem, man gjorde brug af i Kosovo. Men det kunne jo i høj grad problematiseres, fordi der ikke var et FN-mandat. Det var NATO, der gik ind,” siger Jens Lei Wendel-Hansen.

Han tilføjer, at i den situation mente man godt, at en småstat kunne spille en rolle.

“Og det betød, at læren fra 1864, som tidligere havde været, at militær ikke nytter, bliver ændret til, at militær nytter, hvis man har en alliance. Det var jo omvendt det, man ikke havde i 1864. Så 1864-forestillingen blev brugt på den vis.”

“Konklusionen endte med at være, at læren fra 1864 om at tilpasse sig som en småstat var vi nødt til at lægge bag os, fordi vi nu var en del af internationale samarbejder og kunne agere internationalt”, siger Jens Lei Wendel-Hansen.

Poul Nyrup Rasmussen bliver afløst på statsministerposten af Venstres Anders Fogh Rasmussen, og han lægger sig udenrigspolitisk, hvor Danmark har ligget siden slutningen på Anden Verdenskrig: I læ af USA. Men mens USA selv fik lov at føre sine krige i Korea og Vietnam i 1960’erne og 1970’erne, så gik Danmark prompte med, da USA og NATO gik ind i Afghanistan i 2002 og i Irak i 2003. Det sidste skete dog kun med et snævert flertal i Folketinget

Jens Lei Wendel-Hansen fremhæver i sin bog, at fortællingen ændrede sig, da man ‘vandt’ over Irak. Men det var kun det første slag. Det endte ikke sejrrikt. Faktisk tabte Danmark og vores allierede begge krige.

“Det var på meget kort sigt. I nullerne kommer der stort fokus på, at det nyttede, når vi engagerede os internationalt. I Kosovo, Afghanistan og Irak. Vi gjorde op med tilpasningspolitikken, og vi gjorde op med det, vi lærte af 1864.”

Da krigslykken vendte

“Da Irak-krigen brød ud, tænkte jeg selv personligt som ung historiestuderende af realpolitiske årsager, at man havde gjort det rigtige ved at lægge sig op ad amerikanerne. Men det viste sig, at man ikke kunne rive et helt samfund ned og så bygge det op igen. Der opstod en masse problemer, som også kom til udtryk i den offentlige debat,” siger Jens Lei Wendel-Hansen. ➔➔

Foto: Alexander Leicht Rygaard

“

I nullerne kommer der stort fokus på, at det nyttede, når vi engagerede os internationalt. I Kosovo, Afghanistan og Irak. Vi gjorde op med tilpasningspolitikken, og vi gjorde op med det, vi lærte af 1864.

Historiker og forfatter Jens Lei Wendel-Hansen.

Det interessante var, at da krigslykken vendte, og alliancen kom under pres, dukkede 1864 op i medierne igen.

Under overskriften 'Farvel til våbnene' skrev Politikens daværende chefredaktør Bo Lidegaard, som før tiden på Politiken var diplomat og udenrigspolitisk rådgiver i statsministeriet, i anledning af tilbagetrækningen fra Irak i 2013, at 'når Danmark har været repræsenteret ved G20-møder, er det i kraft af vores grønne aktivisme, ikke den militære.' Han skrev videre, at Danmark delte nederlaget med sine allierede, og at USA havde genopdaget, at 'det er let at komme ind i en krig, men svært at komme ud', mens Danmark, der 'gennem 100 ikke havde været i direkte krig' havde lært af erfaringerne, og 'der vil gå lang tid, før danske styrker igen bliver sendt i krig'.

Et næsten mere markant bidrag til diskussionen var dog illustrationen til analysen af tegneren Roald Als, som viste danske politikere trække en beskadiget tank på samme måde som i værket 'danske infanterister trak en kanonlavet ved tilbagetoget fra Dannevirke stillingen 1864', malet i 1864 af Niels Simonsen.

"Altså det her med, at da det begyndte at brænde sammen, da illustreredes det ikonisk med en parafase over Niels Simonsens maleri af tilbagetrækningen fra Dannevirke, hvor det bare er de danske politikere, der trækker afsted. Da det begynder at gå dårligt, så bliver det netop nederlagsfortællingen om igen."

Fortællingen fortsætter

Og som Roald Als tegning nok huskes bedre end Bo Lidegaards analyse, så påvirker en tv-serie som Børnedals '1864' også den folkelige bevidsthed mere end den debat, faghistorikerne fik ud af det.

Ole Børnedals tv-serie '1864', der kom i 150-året for nederlaget, medfører en fornyet debat om hvilken lære, vi kan drage af nederlaget. Og hvad der var årsagen til det.

"Ole Børnedals tv-serie var med til at fastholde vores kollektive bevidsthed om nederlagets betydning, og her står en tv-serie ofte stærkere end de historikere, som tager den seriøse debat om begivenhederne i fortiden. Mange historikere kom på banen og sagde, at det er en alt for unuanceret fortælling, at nederlaget alene skulle være Danmarks

skyld, for Bismarck havde også brug for Slesvig. Slesvig var et kæmpe, stort nationaltysk symbol på det her tidspunkt. Så der var også en egen tysk grund til den her tyske aggression. I hele Bismarcks realpolitik spillede Slesvig en afgørende rolle."

"Samtidig var Danmark stillet i en umulig situation, fordi man skulle opretholde helstaten. Det var jo konklusionen på Treårskrigen. Der havde stormagterne sagt. Og

Illustration: Roald Als

det var fuldstændig umuligt at få to parter, der havde været i borgerkrig med hinanden, til at forlige sig. Så der var en hel masse nuancer i den her historie, som gjorde, at det altså ikke kun var Danmarks skyld,” slutter Jens Lei Wendel-Hansen. 🍷

Jens Lei Wendel-Hansen: De træer, de drypper endnu – 1864 i dansk politik. 432 sider. 399,95 kr. Forlag: Nord Academic

I forbindelse med tilbagetrækningen fra Irak i 2013 har Politikens tegner Roald Als ladet sig inspirere af Niels Simonsens maleri fra tilbagetrækningen fra Dannevirke i 1964. Men infanteristerne er skiftet ud med den tids fremtrædende politikere. Bragt i Politiken 12. juli 2013 som illustration til en analyse med titlen 'Farvel til våbnene' af den tidligere udenrigspolitiske rådgiver i statsministeriet og daværende chefredaktør på Politiken, Bo Lidegaard.

1864 har betydet alt for højskolerne

af Poul Struve Nielsen

Professor emeritus Ove Korsgaard har skrevet en bog, der handler om højskolerne, danskheden og grænselandet, og hvordan nation, folk og sprog havde stor betydning for opbygningen af den danske nationalstat efter 1864

Vi mødtes i sproget et hemmeligt sted, og der går vi hen igen og igen”, skriver Stine Pilgård i sangen ‘Fortabt er jeg stadig’. Sangen fra den seneste udgave af Højskolesangbogen, som Katrine Muff har skrevet melodi til, er med i Stine Pilgaards roman ‘Meter i sekundet’, som er filmatiseret af Hella Joof, og den foregår på en højskole i det øde, mørke, vestlige Jylland.

Miljøet, der skildres i bogen og filmen, er vel det, de fleste i dag forbinder med et højskoleophold, bortset fra dem, der selv har været på højskole. De forbinder det med en periode af deres eget liv.

Det med at mødes i sproget passer rigtig godt til det formål, højskolerne havde, da de for alvor bredte sig i Danmark i årene efter nederlaget til Tyskland i 1864. Højskolerne har siden været en vigtig bastion for dansk sprog og kultur.

“Der var behov for at fylde indhold i den nye nationalstat, der opstod efter 1864. Hidtil har det været religion, der udgjorde det ideologiske grundlag for staten. Nu overtages den rolle af det fælles sprog”, siger professor emeritus i pædagogik ved Aarhus Universitet Ove Korsgaard.

Han har skrevet bogen ‘Højskoler for fol-

ket’, der er udkommet på Aarhus Universitetsforlag i serien ‘100 Danmarkshistorier’.

Højskolerne har været en del af grænselandet fra begyndelsen. Den første folkehøjskole var Rødding i Sønderjylland – eller Nordslesvig, som alle sagde dengang. Der var på et tidligt tidspunkt en højskole i Rendsborg i Sydslesvig, men den klarede ikke de modsætninger, der opstod i forbindelse med borgerkrigen i 1848-50.

I 1864, da Rødding blev en del af Tyskland, flyttedes højskolen til Askov. I dag lever begge højskoler.

“1864 har næsten betydet alt for højskolerne. Det er først efter 1864, at der for alvor opstår det, vi forstår ved højskoler. Indtil 1864 kaldte de sig – med undtagelse af Rødding – ikke højskoler. Der blev oprettet cirka 20 skoler, der kaldte sig højere bondeskoler fra 1842 og, hvis vi tager skolen i Rendsborg med, frem til 1864”, fortæller Ove Korsgaard.

Det var altså ikke det nationale spørgsmål, der spillede hovedrollen i begyndelsen under helstaten. Det var et socialt spørgsmål: Bondestanden skulle have videre undervisning efter de syv år i almueskolen og klædes på til at gøre sig gældende i de rådgivende stænderforsamlinger.

“Formålet var en opkvalificering til at tage

del i det politiske, men også til dygtiggørelse når det gjaldt landbrug og husholdninger. Rødding udgjorde en undtagelse, for den kaldte sig en folkehøjskole, og der kommer det nationale spørgsmål på en helt anden måde til at spille en større rolle end på andre skoler.”

Sproget i kampen

Ove Korsgaard fortæller, at Rødding Højskole bliver etableret af de nationalliberale og Grundtvig i fællesskab. Det, de har til fælles, er det nationale spørgsmål. De er behjælpelige med at skaffe penge fra København for at styrke folk, nation og sprog i hertugdømmet Slesvig.

“Rødding er oprettet næsten som en sprogskole. Det var en kamp for det danske sprog, som var presset i Slesvig. Det at styrke det danske sprog var helt afgørende. Hvis det danske helt blev fortrængt fra Slesvig af plattysk, ville Slesvig for altid være tabt. Så det var næsten liv og død. Målet var Danmarks frelse. Hertugdømmet Slesvig skulle bevares som en del af det danske rige”, siger Ove Korsgaard.

Han tilføjer, at det nationale spørgsmål for alvor bliver påtrængende i to omgange.

Først i 1848-50, hvor demokratiet banker på døren og den første slesvigske krig ud-

kæmpedes. De dansktalende og de tysktalende kunne ikke blive enige om at udgøre ét folk, og der var også behov en afklaring af, hvilken styreform der skulle være. Demokratiet kom kun til kongeriget, ikke til hertugdømmerne, hvor der stadig var enevælde.

I 1864 taber Danmark så hertugdømmerne, den nye grænse går ved Kongeåen. Det bliver et farvel til helstaten og et goddag til en ny og lille nationalstat.

“Tabet af hertugdømmerne fører til et gennembrud for højskoletanken. Højskolerne skyder op som paddehatte. Efter 1864 opstår der omkring 60 nye højskoler i løbet af syv-otte år. Nu er det den grundtvigske tankegang, der slår igennem. Grundtvigianismen har udviklet et tankesæt, der passer til den nye, lille nationalstat. Man kunne definere, hvad der kendetegner en grundtvigsk højskole: Der er mange timer i dansk litteratur og dansk historie. Askov, der er Rødding, som er flyttet over grænsen til Vejen på den anden side af Kongeåen, topper listen med 17 historietimer om ugen – og mange i litteratur”, fortæller Ove Korsgaard.

Når man ser på den nuværende regerings politik med besparelser på de humanistiske uddannelser, må man sige, at da det danske var truet og en moderne nationalstat skulle ➤➤

Rødding Højskole var den første folkehøjskole. Den lå i hertugdømmet Slesvig og havde til formål fra dansk side at styrke folk, kultur og sprog i hertugdømmet. Med tabet af hertugdømmerne rykkedes Rødding til Vejen under navnet Askov, og mange folkehøjskoler skød op med det formål at fylde indhold i den ny nationalstat. Efter genforeningen genopstod også som folkehøjskole.

gives indhold, var det ved at støtte den humanistiske dannelse. Samme år som Rødding bliver etableret af de nationalliberale og Grundtvig, bliver det første professorat i dansk sprog og historie oprettet på Københavns Universitet.

“Professoren udvikler så en dansk litteraturkanon i løbet af nogle år. Det bliver en model for, hvordan man skriver kulturhistorie de næste 100 år. Nation, folk og sprog er idealerne for en nationalstat. Før havde vi to hovedsprog, tysk og dansk, og universiteter i Kiel og København og de nordatlantiske sprog. Nu er fokus på det danske sprog”.

Det nationale spørgsmål

Når vi så tager et spring i tiden, gør Ove Korsgaard opmærksom på, at der er et par etaper frem til højskolerne og 1864's betydning i højskolerne i dag.

“Det nationale spørgsmål bliver altafgørende, det får kolossal betydning. Det er det nationale spørgsmål, der gør, at helstaten går i endelig opløsning i 1864. Nu lever 200.000

skolernes kræfter bliver koncentreret om noget andet. I mellemkrigstiden var fokus på mytologerne i forhold til humanisterne. Hvor meget udsyn skulle højskolerne have. Skulle de kigge udover de nationale grænser og se på en større verden eller holde fast på en streng national dagsorden.”

Her skal indskydes, at Grundtvig – selv om han var præst og kristen – i høj grad brugte den nordiske mytologi i sit arbejde for en åndelig genrejsning af Danmark. Med Anden Verdenskrig sker der igen en justering af kompasset, fortæller Ove Korsgaard.

“Med Anden Verdenskrig kommer demokratibegrebet til at spille en central rolle. Demokrati overtager folkebegrebets samlede kraft. I Tyskland er ordet folk jo næsten ikke til at bruge efter Anden Verdenskrig. Men vores folkebegreb er ikke nazificeret på samme måde. Det blev et modstandsbegreb efter nazismen. Betydningen af 1864 aftager efterhånden. Men den klassiske højskole varer fra 1864 til 1968.”

Kamp mod EF

“Jeg var selv på højskole i 1964-65. Om man trådte ind på en højskole i 1920'erne eller på den tid, så var der mange ting, der gik som en fælles tråd gennem hele den historie, også hvad indholdet i undervisningen angår. Der var morgensang, man spiser sammen og fester sammen. Den rituelle side af højskolen fortsætter, selvom indholdet og fagene ændrer sig. Rammerne er stadig de samme.”

Så er spørgsmålet, om betydningen af 1864 forsvinder helt på højskolerne efter 1968? Nej, absolut ikke, mener Ove Korsgaard.

“1864 får ny aktualitet i forbindelse med folkeafstemningen i 1972. Da bliver højskolefolk spydspidser i modstanden mod, at vi indlemmes i EF. Der er mange højskolefolk, som går ind i folkebevægelsen mod EF. Jeg stemte selv ja, for nu at få det på plads”.

“Men det, der blev etableret med 1864 var frygten for, at nu går det til grunde, nu ophører vi med at være en suveræn nationalstat. Så det var meget forståeligt, at mange højskolefolk kæmpede for et nej, for hele den grundtvigske højskole havde handlet om støtte den der nationalstat, så det at gå ind i det europæiske fællesskab, det måtte være imod Grundtvigs ånd. Så 1864 spiller en vigtig rolle på det tidspunkt”, siger Ove Korsgaard.

Og i dag?

“Betydningen af 1864 har aftaget voldsomt efter Murens fald. Og det, at vi efterhånden har fået Tyskland som vores broderfolk ligesom svenskerne – som vi har ført mange flere krige imod end tyskerne – er årsag til, at 1864 har mistet den store betydning, det har haft”.

“

Grundtvigianismen har udviklet et tankesæt, der passer til den ny, lille nationalstat.

Professor emeritus Ove Korsgaard

dansksindede i Tyskland. Det bliver virkelig noget, som plager og spiller en kæmpe rolle på de fleste højskoler. Især selvfølgelig på Askov. Men de grundtvigske højskoler har hele tiden det her sønderjyske med”.

Ove Korsgaard refererer til kulturskribenten og litteraturkritikeren Jørgen Bukdahl, som i mange år var fast gæsteforelæser på Askov Højskole. Han mente, at det nationale traume med alle de dansksindede, der levede i Tyskland, var et punkt, som var med til at give en fælles horisont for de grundtvigske højskoler.

“I 1920 bliver det spørgsmål løst til de flestes tilfredshed. Det betyder, at høj-

Grænseforeningen er (også) til for medlemmerne

Af Hanne Sundin
Direktør for
Grænseforeningen

Grænseforeningens formål er som bekendt 'at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.' Eller det er i hvert fald 'bekendt' for os, der har vedtægterne tæt på kroppen.

Formålet sætter retning for strategien, og derefter er det tid til at trække i arbejdstøjet. Sekretariatet knokler på. Bestyrelsen knokler på. Og lokalforeningerne knokler på.

Bestyrelsen og lokalforeningerne består af ildsjæle – vi arrangerer ture til Sydsles-

danskere, som vi ønsker, skal kende Sydslesvig. Men de er samtidig medlemsaktiviteter – tider og steder, hvor vi møder hinanden.

Men der skal gøres endnu mere for medlemmerne, og det har bestyrelsens opmærksomhed. På bestyrelsens todages strategiseminar var netop foreningsarbejdet i fokus. Udgangspunktet var, at jeg i foråret var rundt og besøge næsten alle lokalforeninger. På besøgsrunden talte vi om fremtiden for de enkelte lokalforeninger – og om nutiden. Om hvad der er besværligt, og hvad der kan gøre det hele lettere og sjovere.

Det har bestyrelsen lyttet til og lagt hovederne i blød for at imødekomme. Derfor vil sekretariatet sætte forskelligt i gang.

For det første er der tilbud til lokalforeningerne, f.eks. at sekretariatet kan agere bank i stedet for den lokale bank samt overtage bogføring og årsregnskaber for kassereren. Det blev præsenteret på lokalforeningsmødet den 7. oktober og vil også få fokus til foråret.

For det andet det, som sekretariatet nu igangsætter og gør for lokalforeningerne, f.eks. at få tjekket alle postadresser, indhentet telefonnumre og mailadresser.

For det tredje det, vi skal udvikle, f.eks. billedbank til lokalforeningsprogrammer og bedre proces for at arrangementer kommer på hjemmesiden og i magasinet Grænsen.

Grænseforeningen er til for at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur. Men Grænseforeningen er også til for medlemmerne. 🍷

“

*Alt sammen for det vi vil.
Formålet er i fokus.*

vig, vi besøger venskabsbyer, vi afholder foredrag, sangaftner og koncerter, vi minder kommuner om at vedligeholde genforeningssten og rigtigt meget mere.

Ved siden af det arrangerer sekretariatet folkemødedebatter med inddragelse af sydslesvigere, udgiver magasinet Grænsen, udarbejder undervisningsmaterialer, sender elevambassadører ud og meget mere.

Alt sammen for det vi vil. Formålet er i fokus. Men i en forening er det ikke alt. Der må altid også være et andet fokus. Næmlig medlemmerne.

Medlemmerne er ikke glemt i ovenstående aktiviteter – tværtimod. Aktiviteterne er til for den brede folkeoplysning. Alle de

Et frirum for unge sydslesvigere i København

Tekst og fotos: Alexander Leicht Rygaard

I 70 år har Arveprins Knuds Kollegium på Frederiksberg udgjort en tryk base for unge sydslesvigere, der studerer i hovedstadsområdet. "Vi føler os meget privilegerede", siger tre af husets nuværende beboere.

At bo på kollegie kan være en kontrastfyldt verden. Det ene øjeblik er fællesrummene proppede, værelsesgangene en banegård og køkkenet et leben med dufte, larm og tallerkenklirren. Og andre gange kan der være helt øde – som taget ud af en scene fra 'Palle Alene i Verden', hvor ikke en lyd rammer øregangene.

"Jeg sætter faktisk virkelig pris på begge dele", siger 24-årige Linda Stoklasa, der er en af 18 beboere på Arveprins Knuds Kollegium på Frederiksberg, et kollegie for unge fra det danske mindretal i Sydslesvig.

Hun sidder i en af fire sofaer i kollegiets havestue sammen med 25-årige Tonya Hengenius, og 20-årige Christian Hansen, to af kollegiets øvrige beboere. De har alle sagt ja til at fortælle om, hvordan det er at bo på Arveprins Knuds Kollegium, der i år kan fejre sit 70-årsjubiliæum efter grundlæggelsen i 1953.

Det er mandag formiddag i slutningen af september, og kollegiet viser sig fra sin stille side. De fleste har kastet den mandagstrætte krop op på cyklen og fundet vej til studiet. Andre har barrikeret sig bag lukkede døre for at koncentrere sig om at læse, måske også velvidende om at der i dag ville komme en journalist forbi med et kamera.

Aftenen før var der mere liv i kollegierummene, da der blev afholdt madklub for anden gang efter sommerferien. Der stod risengrød på menuen.

"Jeg synes, vi er virkelige gode til at hygge os sammen. Alle taler godt med alle", siger Tonya Hengenius. Hun har ligesom Linda Stoklasa boet på kollegiet siden foråret 2021.

Christian Hansen rykker sig lidt frem i sofaen. Han er en af husets allernyeste beboere og har kun tilbragt knap fire uger i huset på Frederiksberg.

"Det har været nemt indtil videre, synes jeg. Vi har en fælles gruppechat, hvor man- ➔

*Tonya Hengenius,
Linda Stoklasa og
Christian Hansen
nyder tilværelsen
på Arveprins Knuds
Kollegium på
Frederiksberg.*

ge af de ældre beboere er gode til at skrive, om der er nogle, som vil med ud at bade ved Fisketorvet eller med til et gratis arrangement på Glyptoteket”, siger Christian Hansen, hvis bil, en grå Volkswagen Golf, stadig står i indkørslen.

“Ja, den skal snart tilbage til Sydslesvig. Her i København har jeg kun brug for en cykel”, griner Christian Hansen, der er opvokset i Schuby lidt vest for Slesvig by.

Han medgiver, at det også har været overvældende, da han samtidig med kollegieindflytningen er begyndt på et nyt studie. Han læser International Business Studies på CBS, hvor de første uger har budt på introforløb, fester og store udgifter til nye studieboer.

“Der har været mange nye mennesker og indtryk at forholde sig til. Alle mine venner bor stadig i Tyskland, og jeg kender ingen på studiet. Men her på kollegiet har der heldigvis været et par ansigter, som jeg kan kende fra de ældre klasser fra gymnasietiden. Og der er også nogen, hvis søskende jeg har gået i klasse med eller kender fra håndbold”, siger han.

Hvor Christian Hansen er flyttet til København direkte fra forældrenes trygge

rammer med hjælp til tøjvask, madlavning og oprydning, var Linda Stoklasa og Tonya Hengenius’ vej til kollegiet en anden. De havde begge prøvet at bo ude og langt væk hjemmefra, før de flyttede ind på Jacobys Allé 13.

Linda Stoklasa er opvokset på vadehavsøen Før, og da hun skulle

i gymnasiet, flyttede hun ind på Ungdomskollegiet i Flensborg for at spare den lange, daglige transporttid fra kyst til kyst. Efter tre år på Duborg-Skolen flyttede hun til Berlin og en rum tid senere fik hun så plads på kollegiet i København.

“Berlin er faktisk en meget hård by. Der er meget beskidt, meget fattigdom. København er meget mindre, mere overskuelig. Og meget mere ren. Det er skønt at kunne cykle til alting, og at man kan tage ud og bade. Det kan man også i Berlin, det har man bare ikke lyst til, fordi vandkvaliteten er en helt anden”, siger hun.

“Jeg oplevede hurtigt at føle mig tryk her på kollegiet, fordi vi alle har samme udgangspunkt og taler begge sprog. Det er virkelig fedt”, tilføjer Linda Stoklasa, der læser fagene Psykologi og Kultur- og Sprogmodestudier på Roskilde Universitet.

Tonya Hengenius kommer fra Kiel og flyttede som 16-årig til Slesvig med to veninder for at gå på mindretallets gymnasium i byen, den store og arkitektonisk berømmede A.P. Møller Skolen. Herefter flyttede hun yderligere nordpå til Jyllands metropol, Aarhus, for at læse en erhvervsuddannelse, men ombestemte sig efter to år. Og efter et ophold på Roskilde Festival Højskole flyttede hun så ind på Arveprins Knuds Kollegium for at læse til folkeskolelærer på Københavns Professionshøjskole.

“Jeg tror, jeg faldt hurtigt til, fordi jeg kendte en håndfuld fra skoletiden i Sydslesvig. Men der var mange ting, jeg skulle vænne mig til i forhold til, at jeg nu boede med 17 andre og ikke kun to andre. Der står altid opvask i køkkenet, og jeg kan ikke bare lægge mine ting på bordet i fællesrummet, for hvis alle gør det, bliver det hurtigt et kaos”, siger Tonya Hengenius.

De har også begge oplevet, hvordan det at bo på kollegie udfordrer ens sociale grænser.

“Altså det er jo det fantastiske ved at bo et sted som dette, at der hele tiden er mennesker omkring én. Der er altid nogen at drikke en kop kaffe i haven med om morgenen, og altid nogen, der har en sjov historie at fortælle”, siger Tonya Hengenius.

“Ja, der sker altid noget på et kollegie, hvad enten det er fest eller filmaften, og i begyndelsen vil man bare gerne være en del af det hele. Men alle har behov for at lade op

Hvem tager opvasken?

På Arveprins Knuds Kollegium bliver historiebevidsthed holdt ved lige i et mindre kontorrum. Her står gamle fotoalbums og notesbøger med referater af husmøder gennem tiden samlet på en stor, rød reol.

“Jeg kan godt lide at bladere i de gamle bøger og se, hvad der har optaget de tidligere beboere. Særligt et emne går igen. Opvasken har altid været et problem”, forklarer Tonya Hengenius og refererer til referater af husmøder fra 1993, 2005 og 2011.

“Det er bare en eviggyldig udfordring, når mange mennesker skal leve sammen. Og det kender vi jo også fra i dag. Sådan er det nok på de fleste kollegier”, siger hun.

På kollegiet på Frederiksberg har alle beboere et ansvarsområde, et 'ministerium'. Nogen skal sørge for, at tomme ølflasker bliver afleveret til pant, andre skal forhindre kollegiets planter i at visne. Tonya Hengenius er haveminister og er derfor ferm med en græsslåmaskine.

indimellem, og så opdager man, at fællesskabet også er der dagen efter. Du mister ikke noget ved at trække dig tilbage på dit værelse en enkelt aften. Men det skal man lige lære”, siger Linda Stoklasa og kigger på sofaens nyeste beboer, Christian Hansen, der som svar bryder ud i et grin.

“Jeg tror faktisk, at jeg kender mig selv godt på det punkt. Det skal nok komme helt naturligt, at jeg får brug for bare at lukke døren. Jeg har også meget læsning, jeg skal nå, til studiet”, siger han.

“Ja, du er altså meget flittig, det må jeg sige. Du har allerede læst mange aftener her i de første tre uger. Du skal nok lære hurtigt, at det ikke er nødvendigt at læse alt”, siger Linda Stoklasa med et glimt i øjet.

Linda Stoklasa og Tonya Hengenius forklarer, at det store sociale input, de får ved at bo på kollegiet, betyder, at de langt hen ad vejen får deres sociale behov dækket her, når der samtidig også er et fuldtidsstudie, der skal passes. Men kan det blive for ensopret, hvis de stort set kun tilbringer tid med andre personer, der har samme baggrund som dem selv?

“Det er faktisk noget, vi har talt om i fællesskab her på kollegiet. Lever vi for meget i en sydslesvigsk osteklokke? Måske, men vi går jo alle sammen på et studie, hvor vi møder andre mennesker og laver forskelligt gruppearbejde og har undervisning”, siger Linda Stoklasa.

“Mange har også et arbejde ved siden af, hvor de møder mennesker, der ikke kommer fra Sydslesvig. Men det er noget, vi er bevidste om, og forsøger at huske. Men det er jo bare også en dejlig grund, vi har her med mange gode rum indenfor samt den store have, hvor der altid er et bed at rode i”, supplerer Tonya Hengenius, der er kollegiets haveminister, som de kalder det. Det betyder bl.a., at det ofte er hende, der slår græsset.

Mest af alt føler de tre unge sydslesvigere sig privilegerede over at bo på Arveprins Knuds Kollegium. Med sine højloftede fællesrum, centrale placering på Frederiksberg og lave husleje fremkalder kollegiet ofte misundelige kommentarer fra gæster, fortæller de tre.

“Hvis jeg har studiekammerater på besøg, enten til læsegruppe eller til fest, går der ikke lang tid, før nogen spørger om, hvor- ➔➔

dan man kan komme til at bo her. Og så må jeg jo skuffe dem med, at det kræver, at de er en del af det danske mindretal. Men der er mange, der er imponeret over stedet, og jeg er virkelig også bevidst om at huske at nyde det, så længe det varer”, siger Tonya Hengenius.

“Jeg er også virkelig glad for, at jeg kan bo her”, siger Christian Hansen. Og man forstår ham godt. Kollegiet ligger i kort afstand til både Frederiksberg Have, Zoologisk Have, Vesterbrogade samt det øvrige centrale København. En helt ny verden, han stadig har til gode at udforske.

“Jeg glæder mig til at lære flere gode steder at kende. Men jeg synes allerede, at København bare er en fed by at være i. Jeg skal også snart have fundet mig en håndboldklub at melde mig ind i”, siger han.

Busten, der forsvandt

Det var kong Christian 10.'s søn, Arveprins Knud, der købte bygningen på Jacobys Alle 13 i 1953. Arveprinsen havde involveret sig i støttearbejdet for det danske mindretal i Sydslesvig, der havde trange kår i årene efter Anden Verdenskrig, og fandt det på sin plads at oprette et kollegie, så det blev nemmere for unge sydslesvigere at komme til København for at uddanne sig.

Arveprinsens gavmildhed blev i 1955 honoreret med en buste i bronze, der blev udført af billedhuggeren Victor Kvedéris. Busten blev placeret i havestuens ene hjørne ovenpå en slank Ølandssten skænket af stenhuggeren Peter Schannong.

I dag er busten en populær dansepartner til kollegiefesterne, fortæller de to beboere Linda Stoklasa og Tonya Hengenius.

“Det er ofte i havestuen, at vi har dansegulv, og der er Arveprinsen altid god at danse ved siden af. Han er altid en gentleman”, fortæller de.

Busten har faktisk været så populær, at den til en stor fest forrige år blev stjålet og erstattet med en lille buste af en baby.

“Det var nogen fra et andet kollegie, der forsøgte at være sjove. Men morgenen efter var vi mange, der havde ondt i hovedet på flere måder over det. Det er jo et dyrt og historisk kunstværk”, siger de to.

Gerningsmændene fik heldigvis hurtigt røde ører, og et par dage efter stod busten på trappeopgangen foran kollegiet sammen med en hel del øl.

“I dag er det en sjov historie, og vi er glade for, at busten kom hurtigt hjem. Den er en vigtig del af kollegiet”, lyder det fra de to unge sydslesvigere. 🍷

For Mogens Larsen er det vigtigt, at alle kan deltage i arrangementer og blive klogere af de foredrag, der bliver holdt.

“Folk skal vide, vi eksisterer”

Tekst og foto: Poul Struve Nielsen

Oplysning er nøglen til Grænseforeningens fremtid, siger lokalformand i Ringsted, Mogens Larsen, som har været med til at skabe en helt særlig forbindelse mellem den midtsjællandske købstad og Sydslesvig

Der er åbne vidder rundt om Mogens Larsens families hus i Gyrstinge ved Ringsted. Nabogården i det flade, midtsjællandske landskab har været i familiens eje. Men den blev forpagtet ud af hans kone og hendes søstre for mange år siden. Ingen af dem drev landbrug, og nu er gården solgt.

I kælderens har Mogens Larsen, som er formand for Grænseforeningen Ringsted, sam-

let masser af ting, der vidner om hans virke i Grænseforeningen – og om andet, han har beskæftiget sig med. For eksempel hænger der et OB-halstørklæde, for Odense Boldklub er det fodboldhold, han holder med.

“Jeg er fynbo og læreruddannet. Det er historieinteressen, der har ført mig til Sydslesvig og grænselandet. Jeg var i praktik som skolelærer i tre måneder på Cornelius Hansen-Skolen i Flensborg og i tre måneder ➡➡

på Hans Helgesen-Skolen i Frederiksstad”, fortæller han.

Som lærer har Mogens Larsen, der har haft historie, idræt og dansk som fag, både undervist i Sønderborg og i Juelsminde, inden han endte med at slå sig ned i Ringsted, hvor han i mange år var lærer på Benløse Skole.

Gennem 40 år var han også leder af LOF (Liberal Oplysnings Forbund) i Ringsted, så han har virkelig folkeoplysning i blodet. Desuden holder han mange foredrag, og i en periode var han byrådsmedlem i Ringsted.

“Jeg skal holde foredrag om de slesvigske krige i Forsvarsbroderskabet i Ringsted,” fortæller han.

Alle skal kunne deltage

For Mogens Larsen er det vigtigt, at alle kan deltage i arrangementer og blive klogere af de foredrag, der bliver holdt. Så alle er velkomne, også på udflugterne. Så kan Grænseforeningens medlemmer få en rabat.

“På turen fortæller jeg om Grænseforeningen, og at man kan få rabat, hvis man melder sig ind. Når vi er på udflugt, har vi 50 deltagere. Halvdelen er gengangere.”

Lige nu handler det om Grænseforeningen Ringsteds tre dages udflugt til grænselandet.

“Vi laver vidt forskellige ting, bortset fra søndag formiddag. Da er vi altid til gudstjeneste i en af de danske kirker”.

I år har turen stop i blandt andet Ribe, Rudbøl, Dannevirke, Slien og Flensborg.

“Vi skal besøge Louisenlund, hvor Christian den 7.'s søster boede og Olgerdiget i Tinglev. Det er spændende, fordi det er et forsvarsværk fra cirka år 200, og det er bygget til at forsvare sig mod angreb fra nord. Og endelig skal vi se Kieler-kanalen løbe ud i Østersøen. Vi overnatter altid på Christianslyst eller Jaruplund.”

Han blev formand for Grænseforeningens lokalforening i Ringsted, samtidig med, at han blev medlem af bestyrelsen for et års tid siden. Men han har været medlem i mange år, og han har stået for en række arrangementer i foreningen som turarrangør og ivrig foredragsholder. Hvad bestyrelsesarbejdet angår, er der faktisk tale om et comeback.

“Jeg var medlem af bestyrelsen i 1977. Den lokale grænseforening blev stiftet i 1902, så det var det år, vi havde 75 års-jubilæum.”

“Den mest markante forskel på 1977 og i dag er medlemstallet. Og dengang havde vi en venskabsforening i SSF i Lyksborg. Den forbindelse er der ikke mere. De har en

anden venskabsforening nu. Men der er to ældre damer derfra, som har spurgt, om de kan være med til frokosten, næste gang vi tager på udflugt til Sydslesvig”.

Lokalforeningen holder både sangaftener og højskoledage, hvor formanden holder en række foredrag for deltagerne. Ofte finder arrangementet sted i Kulturhuset i Ringsted, og så er der grønlangkål i vandrershjemmet efterfulgt af en farisæer, så deltagerne også kan få smag for Sønderjylland.

Synlighed

Mogens Larsens bud på en fremtid for lokalforeningen handler om synlighed:

“Folk skal vide, vi eksisterer. Derfor skriver jeg til Dagbladet Ringsted om vores arrangementer. Alle vores arrangementer er åbne, og vi giver rabat til medlemmerne. Det er de ældre, der kommer. Det er ikke realistisk at få de unge med. Men det gælder hele foreningslivet. De unge er ikke så fællesskabsorienterede, i stedet for at melde sig ind i en forening, så løber de selv, de svømmer selv, de cykler selv. Foreningslivet har generelt ikke meget opbakning.”

Noget andet, der har forandret sig siden 1977, da han sidst var i bestyrelsen, er, at han også kan holde foredrag om det tyske mindretal i lokalforeningen, og desuden har man besøgt det tyske mindretals samlingspunkt, Knivsbjerg, på en udflugt.

Mogens Larsen har desuden etableret en helt særlig forbindelse mellem Ringsted og de store sydslesvigske byer, Flensborg og Slesvig.

Han har nemlig været med til at genetablere Sankt Knuds Gildet i Ringsted. I middelalderen var der mange Sankt Knuds Gilder, og de havde sædvanligvis navn efter kong Knud den Store; Men i Flensborg og Slesvig er gildet opkaldt efter Knud Lavard, som var hertug af Slesvig. Han blev så myrdet under et familiebesøg i Haraldsted ved Ringsted i 1131, og i dag er hans grav i Sankt Bendt Kirke i Ringsted.

“Ringsted har Danmarks eneste Sankt Knuds Gilde. Frederik den 1. forbød gilderne i 1526. Gilderne var kristne. Man skulle have en værnehelgen. I Ringsted var det, ligesom i Slesvig og Flensborg, Knud Lavard”, fortæller Mogens Hansen.

Han er altså en af de cirka 70 lokale gildebrødre og -søstre, der hvert år mindes mordet på Knud Lavard samt hans helgenkåring i 1170.

Sankt Knuds Gildet i Ringsted har i nyere tid eksisteret siden 2003. 🍷

DET SKER I LOKALFORENINGERNE

Med mindre andet er nævnt, er arrangementerne gratis og åbne for alle. Se flere arrangementer på www.graenseforeningen.dk.

SYDDANMARK

Esbjerg

26. oktober kl. 19.00. *Darum Kultur- og Fritidscenter, Nørrebyvej 16A, Bramming.* Efterårsmøde med foredrag ved lektor Mads Büchert Eskildsen, Københavns Universitet, om Ruslands krig i Ukraine. Der vil også være kaffebord. Pris: 50 kr.

Faaborg-Midtfyn

15. november kl. 19.30. *Galleri Svinstien, Rudmevej 80, Ringe.* Sangafte-
nten 'Syng dig glad' med lutter fynske fællessange – fra Carl Nielsen til Kim Larsen. Birte Fahnøe Lund, formand for Friskolearkivet i Olle-
rup, og Tyge Mortensen, fhv. højsko-
leforstander i Ryslinge, synger for
og fortæller. De akkompagneres af
brødene Mortensen og Co. Pris: 50
kr. (ikke-medlemmer 75 kr.).

Fredericia-Middelfart

14. november kl. 19.00. *3. sal, Fredericia Bibliotek, Prinsessegade 27, Fredericia.* Foredraget 'Dannevirke – fra afgrænsning til konflikt og fælles kulturarv' ved museumsleder Lars Erik Bethge, Dannevirke Museum. Pris: 50 kr. Arrangeres i samarbejde med Fredericia Bibliotek.

Haderslev

14. november kl. 19.00. *Hoptrup Efterskole, Hoptrup Hovedgade 11, Haderslev.* Foredrag ved Flemming Meyer, fhv. landsformand for Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) og fhv. medlem af landdagen i Kiel. Pris: 80 kr. Tilmelding senest 8. november til 28 31 42 41 eller 21 46 45 07.

Holsted-Brørup

26. oktober kl. 19.00. *Darum Kultur- og Fritidscenter, Nørrebyvej*

16A, *Bramming.* Efterårsmøde med foredrag ved lektor Mads Büchert Eskildsen, Københavns Universitet, om Ruslands krig i Ukraine. Der vil også være kaffebord. Pris: 50 kr.

Kolding

1. december kl. 15.00. *Hauptstraße 7, Humptrup, Tyskland.* Juletræsfest i Humtrup Børnehaven med sang, underholdning og kaffebord. Der arrangeres samkørsel. Tilmelding senest 28. november til 51 18 29 78 eller haugaardkolding@mail.tele.dk.

Nyborg-Kerteminde

8. november kl. 19.30. *Bastionen, Nr. Voldgade, Nyborg.* Foredrag ved journalist og forfatter Erik Lindsø, der fortæller om vor tids nationalt-
roubadour Kim Larsen. Pris: Gratis
(ikke-medlemmer 50 kr.). Arrange-
res i samarbejde med Højskolefor-
eningen i Nyborg.

Odense

27. november kl. 15.00. *Sanderum Sognegård, Sanderumvej 129, Odense.* Musikunderholdning ved Hans Ulrik Riisgaard & Poul Kjelberg efterfulgt af foredrag ved Niels Ole Frederiksen, tidl. højskolemand. Pris: 70 kr. (Der serveres gløgg, kaffe og æbleskiver).

Randers-Mariagerfjord

28. november kl. 19.30. *Kristrup Sognegård, Ørneborgvej 5, Randers.* Adventsmøde med adventstale af sognepræst Peter Ulfsgaard. Efterfølgende kaffebord, fællessang og fortælling. Pris: 40 kr. (inkl. kaffe). Arrangeres i samarbejde med Kristrup Sogn.

30. november kl. 12.30. *Hadsund Kulturcenter, Kirkegade 2, 4, Hadsund.* Adventsfrokost med quiz, oplæsning og sang. Pris: 190 kr. Tilmelding senest 20. november til 20 57 67 10.

Sønderborg

22. november kl. 18.30. *Knøs Gård, Hørup.* Adventsfest. Vi afholder den traditionelle adventsfest med musik med Åse Pejtersen, foredrag,

hygge og æbleskiver og kaffe. Til slut udloddes vanen tro juledekorationer til heldige deltagere. Pris: 50 kr. Tilmelding: sonderborg@graenseforeningen.dk.

Tønder

25. oktober kl. 19.00. *Højer Efterskole, Nørrevej 68, Højer.* Foredraget 'Oplevelser fra en russisk fangelejr' ved Axel Thomsen. Pris: 75 kr. (inkl. kaffe). Arrangeres i samarbejde med Folkeligt Samfund for Højer og Omegn.

16. november kl. 19.00. *Schweizerhalle, Ribe Landevej 39, Tønder.* Koncert med MALM. Med afsæt i sønderjyske Kresten Andresens breve præsenterer Lars Malm og band en koncertfortælling, der hiver publikum helt ned i skyttegravens mudder under Første Verdenskrig. Pris: 150 kr. (billetter købes på Tønder Biblioteks hjemmeside). Arrangeres i samarbejde med Tønder Bibliotek, Sprogforeningen og Foreningen Norden.

Vejle Vesteregn

9. november kl. 19.00. *Vandel Efterskole, Grindstedvej 37, 7184 Vandel.* Koncert med MALM. Med afsæt i sønderjyske Kresten Andresens breve præsenterer Lars Malm og band en koncertfortælling, der hiver publikum helt ned i skyttegravens mudder under Første Verdenskrig. Pris: 150 kr. Tilmelding senest 1. november til rykind@bbsyd.dk eller 40 26 54 89. Arrangeres i samarbejde med Vandel Efterskole.

Aabenraa

2. november kl. 14.30. *Bjergholt 20, Aabenraa.* Læsekredsmøde om 'Bogen om det skjulte ansigt' af Willy-August Linnemann. Tilmelding senest 1. november til jensovergaard49@gmail.com eller 40 10 81 42 (sms).

11. november kl. 10.45. *Bjolderup Kirke, Bjolderupvej 68, Bolderslev.* Våbenstilstandsdagen med mindehøjtidelighed ved Bjolderup Kirke. Efterfølgende let frokost og foredrag ➤

DET SKER I LOKALFORENINGERNE

ved historiker Jørn Buch. Pris: 80 kr. Arrangeres i samarbejde med Bolderup og Uge Menighedsråd og Rebbølcentret.

16. november kl. 14.30. *Christian Lassens Mindemuseum, Kupfermühlenweg 4, Jarde Lund, Tyskland.* Det Grå Guld-foredragsaften med Nis Hansen fra Sydslesvig og fhv. vognmand Mogens Therkelsen fra Sønderjylland. Tilmelding senest den 14. november jensovergaard49@gmail.com eller 40 10 81 42 (sms). Arrangeres i samarbejde med SSF Flensborg.

MIDTJYLLAND

Ringkøbing og Omegn

27.-29. oktober. *Christianslyst, Notfeld, Tyskland.* Efterårsweekend med højskoleprogram og to overnatninger.

23. november kl. 19.30. *Aktivitetshuset Ringkøbing, Holmelunden 10, Ringkøbing.* Adventsmøde med foredrag ved generalkonsul Kim Andersen, der vil fortælle om sit virke syd for grænsen. Vi skal naturligvis også synge advents- og julesalmer og hygge over kaffebordet. Pris: 80 kr. Tilmelding senest 17. november til 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Arrangeres i samarbejde med Grænseforeningen Skjern, Tarm og Videbækegnen.

7. december kl. 7.30. *Busafgang fra Museumspladsen, Ringkøbing.* Juletur til Flensborg med besøg i grænse-supermarked, fællesspisning og programpunkt i byen. Pris: 160 kr. (inkl. bus, kaffe og rundstykker). Tilmelding senest 1. december til 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Arrangeres i samarbejde med Grænseforeningen Skjern, Tarm og Videbækegnen.

Skanderborg

12. november kl. 14.00. *Kirkecentret, Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, Skanderborg.* Fællesarrangement med menighedsrådet i Skanderup

Kirke. Vi begynder med gudstjeneste ved sognepræst Heidi Torp. Efterfølgende holder Hans Christian Davidsen, forfatter og kultureddaktør på Flensborg Avis, billedforedraget 'Flugten fra de tyske østprovinser i 1945'. Pris: 30 kr.

Silkeborg-Hammel

7. november kl. 19.00. *Medborgerhuset, Bindslevs Plads 5, Silkeborg.* Foredraget 'De kongerigske enklaver' ved historiker Carsten Porskrog Rasmussen, Museum Sønderjylland. Pris: 60 kr. (inkl. kaffe, te og brød). Arrangeres i samarbejde med Folkeuniversitetet Silkeborg.

Viborgegnen

9. november kl. 19.30. *Salen, De Frivilliges Hus, Sct. Hans Gade 7, Viborg.* Sangaften ved Hannah Kortnum Mogensen, foreningens næstformand og sognepræst, og akkompagnatør Bente Stenholt Sørensen. Vi benytter denne aften Højskolesangbogens seneste 19. udgave. Pris: 50 kr. (inkl. et glas vin/øl/vand med snacks).

28. november kl. 14.00. *Springsalen på Viborg Idrætshøjskole, Vinkelvej 32, Viborg.* Foredraget 'Tid til en nordisk renæssance' ved Bertel Haarder, fhv. minister og medlem af Folketinget, Nordisk Råd og Europa-Parlamentet.

Aarhus

13. november kl. 19.30. *Salen, Ellevang Kirke, Jellebakke 42, Risskov.* Foredraget 'I 100 år fra fjendskab til venskab' ved Hinrich Jürgensen, formand for Bund Deutscher Nordschleswiger. Pris: 75 kr. Tilmelding senest 9. november til aarhus@graenseforeningen.dk.

4. december kl. 19.30. *Salen, Ellevang Kirke, Jellebakke 42, Risskov.* Adventshygge med julestemning, amerikansk lotteri og socialt samvær med kaffe og kage. Vi synger julesange akkompagneret af pianist Bjørn Andersen. Pris: 75 kr. Tilmelding senest 30. november til aarhus@graenseforeningen.dk.

NORDJYLLAND

Vendsyssel

22. oktober kl. 14.00. *Sognegården, Sdr. Vråvej 11B, Vrå.* Foredraget 'Sydslesvig som porten til Norden' ved Anke Spoorendonk, formand for Foreningen Norden i Sydslesvig.

Aalborg

30. oktober kl. 19.00. *Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg.* Foredraget 'Min far var tysk soldat i Danmark' ved Henny Granum.

20. november kl. 15.30. Onlineforedraget 'Nazisternes flugt til Flensborg i 1945' ved forfatter Hans Christian David, kultureddaktør på Flensborg Avis. Foredraget sendes lives fra Tønder Biblioteket og er en del af 'Bibliotekernes Festival for Historie'. Find link på www.historiefestival.dk/live-i-stuen.

27. november kl. 19.00. *Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg.* Juleafslutning med filmvisning 'Kroen ved Vidåen', en humoristisk krimifilm, der foregår på fem sprog i det dansk-tyske grænseland.

SJÆLLAND

Dianalund og Stenlille

25. oktober kl. 19.30. *Degneparken, Dianalund.* Billedforedrag ved Jens Peter Brenøe, der fortæller om en cykel i 2022 gennem den gamle østblok og Finland. Pris: 40 kr. (inkl. kaffe, te og kage).

22. november kl. 19.30. *Degneparken, Dianalund.* Foredrag ved forfatter Karen Inge Nielsen, der står bag grænselandskrimierne 'Færgemanden', 'Dødedansen' og 'Blodofferet'. Pris: 40 kr. (inkl. kaffe, te og kage).

Næstvedegnen

1. november kl. 19.00. *Sct. Mortens Gaard, Ostenfældtsvej 18, Næstved.* Syng dansk-aften ved Stig Andersen og akkompagnatør Birgit Pedersen, der vil lede os gennem udvalgte

danske sange. Der bliver serveret kaffe og kage i pausen. Pris: 50 kr. Tilmelding senest 25. oktober til kurt.muusmann@gmail.com (betaling ved tilmelding til MobilePay 9154HD).

Ringsted

7. november kl. 19.00. Caféen, Kulturhuset, Søgade 3, Ringsted. Sangaften. Pris: 50 kr. (ikke-medlemmer 75 kr.).

16. november kl. 19.00. Caféen, Kulturhuset, Søgade 3, Ringsted. Foredraget 'En sønderjysk slægt'. Pris: 50 kr. (ikke-medlemmer 75 kr.).

20. december kl. 19.00. Caféen, Kulturhuset, Søgade 3, Ringsted. Foredrag og fællessang om 'Den gamle hyggelige jul'. Pris: 50 kr. (ikke-medlemmer 75 kr.).

Sorø

7. november kl. 19.00. Sejers, Storgade 22, Sorø. Det sønderjyske kaffebord – vi besøger det lokale konditori, Sejers Konditori, hvor vi får serveret det helt store sønderjyske kaffebord. Ejerne Pia og Martin Larsen vil præsentere uddrag af det klassiske sønderjyske kaffebord. Vi forventer syv slags kager, som vi kan smage sammen med serveringen af

kaffe/kakao. Tilmelding (er nødvendig af hensyn til kagemængden) til sorø@graenseforeningen.dk eller 61 54 50 75 (max 50 personer efter først til mølle-princippet). Pris: 200 kr. (kan betales på MobilePay 8751CM). Arrangeres i samarbejde med Sejers Konditori.

HOVEDSTADEN

Frederiksborg

23. november kl. 14.00. Kedelhuset, Fredensvej 12B, Hillerød. Foredrag ved Peter Skov-Jakobsen, formand for Grænseforeningen, der fortæller om, hvordan det dansk-tyske grænselands historie giver inspiration til, hvordan krig, konflikt og modsætning kan lede til fredelig sameksistens. Pris: 30 kr. (inkl. kaffe og kage). Tilmelding til bent@panikrejser.dk eller 48 25 25 11.

Hørsholm, Gentofte og Det Grønne Område

13. november kl. 19.30. Hørsholm Sognegård, Barakstien 2, Hørsholm. Foredraget 'Opvækst i grænselandet' ved Jürgen Schoop, der er opvokset som en del af det tyske mindretal i Sønderjylland. Pris 50 kr. (Der serveres sandwich, vin og vand).

Skal jeres lokalforeningsarrangementer med i magasinet Grænsen?

Så sørg for, at jeres lokalforeningsside på Grænseforeningens hjemmeside er opdateret. Så samler vi alle arrangementerne til magasinet efter følgende deadline: Deadline: 5. november 2023. Udgivelse: 4. december 2023.

Vær opmærksom på, at arrangementer, der optræder i kalenderen, kan være afholdt, når du modtager magasinet Grænsen, da distributionen strækker sig over fem dage.

Skal jeres lokalforening have trykt et lokalforeningsprogram?

Send materiale til alr@graenseforeningen.dk
Deadline: 25. oktober 2023.
Udgivelse: 11. december 2023.
Husk at bruge arrangement-skabelonen, der kan findes på hjemmesiden.

Grænseforeningen

Peder Skrams Gade 5, 2. sal
1054 København K
info@graenseforeningen.dk
tlf. 33 11 30 63

Protector: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand

Peter Skov-Jakobsen
pesj@km.dk

Direktør

Hanne Sundin
hs@graenseforeningen.dk
tlf. 21 28 82 84

Grænseforeningens strategi

2023-28 – "For en åben danskhed"

Grænseforeningen vil:

- Placere grænselandet i hjertet af et åbent Danmark og et åbent Europa.
- Stå vagt om København-Bonn-erklæringerne.
- Skabe bevidsthed om egen national identitet som udgangspunkt for at sætte mangfoldighed på dagsordenen.

Dette opnås gennem at:

- Oplyse, informere, skabe viden om og forståelse for, hvad danskhed er, herunder hvad det danske mindretal er. Dette skal ske med udgangspunkt i, at såvel danskhed og det danske mindretal findes i mange modeller. Samt at den mangfoldighed i sig selv har værdi.

- Tilvejebringe og kommunikere viden og analyser, der identificerer og belyser grænselandets særlige udfordringer og vilkår, og i forlængelse heraf formulere løsningsforslag, der fremmer forholdene i grænselandet.

Forudsætningen herfor er at:

- Grænseforeningen er en forening, der gennem arrangementer, videndeling og oplysning samler mennesker med interesse for grænselandet og med indsigt i, at grænselandets historie og samtid er hele Danmarks historie og samtid.
- Grænseforeningen er en professionel og moderne organisation, der understøtter og udvikler en landsdækkende, medlemsbåret, national forening af frivillige.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Peter Skov-Jakobsen, København

1. næstformand: Else Tombo, Sønderborg

2. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Syddanmark

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Sven Wieland, Kolding
Else Tombo, Sønderborg

Region Midtjylland

Horst-Werner Knüppel, Skjern
Karen Marie Ravn, Kjellerup

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland

Annamarie Brett Jakobsen, Gadstrup
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Jan Uldal Niemann, Helsingør
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner

Benedikte Marie Kaalund, Roskilde
Axel Johnsen, Gråsten
Peter Bruhn Jepsen,

Grænseforeningen Ungdom

Bo Sösemann, København
Elizaveta Wagner, Odense

GRÆNSEFORENINGEN
for en åben danskhed

Renate Schnack modtog FUEN-prisen af FUEN-præsident Loránt Vincze (tv.) og FUEN-vicepræsident Gösta Toft.

Tysk politiker modtager mindretalspris

Af Alexander Leicht Rygaard

Renate Schnack, der er tidligere mindretalsrådgiver for den slesvig-holstenske delstatsregering, er årets modtager af FUEN-prisen. Det er den europæiske mindretalsunion, FUEN, der uddeler prisen.

Den tidligere mangeårige mindretalsrådgiver for den slesvig-holstenske regering, SPD-politikeren Renate Schnack, er blevet hyldet som årets modtager af FUEN-prisen. Det skete, da den europæiske mindretalsunion, FUEN, der uddeler prisen, afholdt sin årlige kongres i Ungarn i september.

Prisen gives hvert år til en person, der har en ydet en ekstraordinær indsats for at beskytte nationale mindretal og sproggrupper. Det skriver FUEN i en pressemeddelelse.

“Renate Schnack er et forbillede for hele Europa, når det kommer til at omsætte målsætninger og strategier inden for mindretalspolitik i praksis. Hvordan gør hun det? Hun er empatisk, en god lytter og har diplomatiske evner – og giver aldrig op!”, lyder begrundelsen fra FUEN-vicepræsident Gösta Toft.

En god ven af det danske mindretal

Renate Schnack er opvokset på den nordfrisiske ø Sild som en del af den tyske flertalsbefolkning. Fra 1995 til 1998 var hun formand for foreningen ‘Europäisches Zentrum für Minderheitenfragen’, og i 2000 blev hun udnævnt til mindre-

talsrådgiver for den slesvig-holstenske regering – som den første af sin slags i Tyskland. Hun bestred posten frem til 2005 og fik sin anden periode som mindretalsrådgiver fra 2012 til 2017.

“Hun er og har været en god ven for det danske mindretal, og hun har altid haft en fin fornemmelse for, at mindretal skal kunne dyrke og pleje deres egne sprog, kultur og identitet”, udtaler Jens A. Christiansen, generalsekretær i Sydslesvigsk Forening (SSF).

Har modtaget Grænseforeningens Pris

Renate Schnack er også et kendt navn i Grænseforeningens kredse. I 2016 modtog hun som den eneste tysker Grænseforeningens Pris, der er blevet uddelt siden 1985 med det formål at anerkende kulturel indsats i Sydslesvig.

“Renate Snack har gjort et stort arbejde for den kulturelle og sproglige mangfoldighed, der er fundamentet for kulturen, ikke bare i Sydslesvig, men i hele grænselandet”, sagde daværende formand Mette Bock ved uddelingen af prisen i forbindelse med Grænseforeningens Sendemandsmøde 2016. 🍷